

NARODNI DNEVNIK

Iskaja vsak dan opoldne, izvzemši nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA ŠTEV. 23.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG ŠTEV. 8.

TELEFON ŠTEV. 2832.

Rokopis se ne vračajo. — Oglasi po tarifi.

Pisemenim vprašanjem naj se priloži znanka za odgovor.

Račun pri poštneš čak. uradu štev. 13.473.

Ni tako, g. Moskovljevič!

Bivši zemljoradniški poslanec Miloš Moskovljevič je objavil v beograjskih »Novostih« pod nalovom: »Sta dve fronti — toda ni Vilderove« uvodnik, na katero prečani ne moremo molčati. V tem uvodniku trdi namreč g. Moskovljevič, da se je pričela govorica o zapostavljanju prečanov v glavnem zato, ker je v ministrstvih, zlasti v diplomaciji in vojski premalo prečanov.

Nasprotno pa ne uživa srbijski kmet nobenih privilegijev in ravno tako ne dobiva kreditov od Narodne in Hipotekarne banke, kakor prečanski. Tudi glede davkov ni baje srbijski kmet nič na boljšem in priverligirani so samo razni beograjski bogataši. Pač pa mora plačevati srbijski kmet silne doklade srbskim mestom. Tudi vojna odškodnina ni v nobeno korist srbijskemu kmetu, ker jo je po večini že prodal. Kar pa je prejela država vojne odškodnine v naturi, to je bilo uporabljeno za železnice, mostove in vojsko, torej v svrhe vse države. Zato tudi srbijski kmet nima nobenega interesa, da ostane še naprej srbska hegemonija.

Za njo imajo interes samo radikali, ki so pa na vladi le s pomočjo prečanov. V Šumadiji niso radikali pri nobenih volitvah dobili večine glasov, temveč šele prečanski kraji so dali radikalom večino mandatov. Ravno tako pa so tudi le prečani omogočili, da vladajo radikali. Z neprimadom v skupščino je omogočil Radić, da so mogli radikali razveljaviti komunistične mandate, leta 1924 je Pribičević omogočil radikalom večino in sedaj jih podpirata Korošec in Spaho.

In nato pravi g. Moskovljevič, da sicer res obstojita dve fronti, toda čisto drugačni, kakor misli g. Vilder. Ne srbijska in prečanska, pač pa na eni strani fronta poštenjakov in izkoriščenega ljudstva, na drugi strani pa vsi izkoriščevalci. V prvi fronti so vsi iskreni Jugoslavnici in pristaši narodnega edinstva, ki se iz pohlepa do oblasti tej fronti ne bodo izneverili.

Izvajanja g. Moskovljeviča se sicer prav lepo čitajo, zato so pa vseeno popolnoma zgrešena. Naj je tudi res, da je srbijski kmet silno izkoriščen in čeprav je res, da vsled oderuških obresti slabše živi, ko marsikateri prečanski kmet, vendar vsled tega niso dajatev prečanov niti za vinar manjše. Konstatacija g. Moskovljeviča dokazuje samo eno, da slovenski davkoplačevalec čisto brezuspešno plačuje velike davke, ker od njih nima koristi srbski narod, temveč le posamezni izkoriščevalci tega naroda. Po konstataciji g. Moskovljeviča mora slovenski davkoplačevalec samo dvakrat težje občutiti davčno neenakost, ker sedaj ve, da njegov denar ne služi obnovi Srbije, temveč da samo napolnjuje žepe brezvestnih ljudi.

Cesto drugačna so izvajanja glede vojne odškodnine. Te se plačujejo iz proračunskih sredstev, torej po večini s prečanskim denarjem, vseh 2000 milijonov pa gre le v Srbijo. Če je srbijski kmet svoje obveznosti prodal, je to njegova krivda in vsled tega niso prečani niti za iskro na boljšem. Glede stvarnih dajatev pa treba pripomniti, da je skoraj vsa beograjska industrija obnovljena in povečana s pomočjo teh dajatev in da zlasti slovenski kraji od vseh teh milijardnih dobav razven par poštnih avtomobilov, dveh do treh železnih mostnih konstrukcij in pa par malenkosti, niso dobili nič.

Ogromna večina vseh teh dobav gre v Srbijo, dočim so ostali slovenski kraji skoraj prazni.

Tudi vprašanje krivde rešuje g. Moskovljevič docela napačno. On vali kriv-

Pogajanja med Parizom in Rimom odločijo o obnovi prijateljskega pakta z Italijo.

Beograd, 7. januarja. Včeraj še ni došel iz Rima noben odgovor na predlog naše vlade, da bi se podaljšal odpovedni rok pogodbe o prijateljstvu med našo državo in Italijo. Iz zunanjega ministva so sporočili, da ni resnična vest nekaterih listov, ki so pisali, da so pogajanja med nami in Italijo prekinjena. Ta vest je neresnična že zato, ker kakih pogajanj sploh ni bilo. Stavljen je bil samo od naše vlade predlog v tej zadevi. Ko bo to vprašanje rešeno, bodo šele pripravljena tla za začetek pogajanj med nami in Italijo. Ta pogajanja bi obsegala vsa vprašanja, ki so bila dozdaj med nami in Italijo odprta. Ali bodo in koliko bodo ta pogajanja imela uspeh, bo odvisno bolj od pogajanj med Italijo in Francijo, kakor pa od pogajanj med Italijo in Jugoslavijo.

Italija bo v teku pogajanj tako od nas kakor od Francije seveda zahtevala razne koncesije. Uspeh pogajanj bo odvisen največ od tega, kako stališče bo med pogajanjmi zavzel Mussolini. Če Mussolini ne ublaži na eni strani svojih preferenzij na severno Afriko in na drugi strani ne prilagodi svojih zahtev glede Balkana naši varnosti in naši državni suvereniteti in ne preneha od nadaljnjega razbijanja Balkana na dve sovražni fronti, potem pogajanja najbrž ne bodo imela ugodnega izida, ki bi vsaj začasno ublažil ostrino krize v odnosih Italije z nami in s Francijo. Žal v tukajšnjih diplomatskih krogih gledajo precej pesimistično na izid prihodnjih pogajanj. Italija vprav neposredno pred pogajanjmi med njo in Francijo ter med njo in Jugoslavijo ne kaže nobenega znamenja, da bi se bila odločila opustiti svojo taktiko na Balkanu. Njeno časopisje je sicer zadnje dni vidno opustilo svoj visoki ton, na drugi strani pa se italijanska diplomacija z vsemi silami prizadeva, da privede Grčijo v svojo interesno sfero. Na ta način bi Italija rada obkolila našo južno, to je najobčutljivejšo mejo in spravila v nevarnost jugoslovanski tranzit preko Soluna, česar Jugoslavija za nobeno ceno ne bi mogla dovoliti.

Da se Jugoslavija občutno ogrozi, ni niti potrebno, da Grčija odkrito stopi v krog njenih sovražnikov. Zadošča že, da začne grška zunanja politika iznova kolebati med francoskim in italijanskim vplivom. Sklenitev prijateljstva med Grčijo in Italijo bi bila s formalne strani sicer popolnoma umestna, v bistvu pa s tem ne bi približali h konsolidiranju statusa quo-a na Balkanu. Nasprotno bi Italija s tem dobila možnost, da v slučaju zapletljajev in in kriz, ki niso izključene, izbira med mnogoštevilnimi državami, s katerimi je sklenla pogodbe o prijateljstvu. Izbrala bi si potem take, proti katerim bi spoštovala obveze iz prijateljskih pogodb, a druge bi — po svojih tradicijah in neglede na določila sklenjenih pogodb — zapustila in celo napadla.

do le na radikale, kakor da bi bili v tem oziru demokrati kaj boljši. Vse naše sedanje razmere so posledica radikalno-demokratske koalicije in ta ima tudi danes večino brez pomoči Korošca in Spahhe. Ker imajo Srbi vsled štetja iz leta 1910 večino mandatov, zato imajo oni tudi premoč in zato se vlada centralistično, pa naj SLS sodeluje v vladi ali ne. Njeno sodelovanje ima samo ta pozitiven cilj, da vsaj nekaj ohrani Sloveniji, ne pa da vzdržuje režim, ki je v osnovi slab.

Z lepimi besedami ni mogoče prikriti krute resnice, temveč treba resnico priznati, ker le tako je odpomoč mogoča.

V diplomatskih krogih na ta način tudi pojasnjujejo dejstvo, da v naših političnih krogih ni nikogar, ki bi bil za obnovo in podaljšanje jugoslovansko-italijanskega pakta o prijateljstvu. Tak paket bi nam pač naložil obveznosti, ki bi jih mi v nobenem slučaju ne prekršili, nam pa ne bi nudil nobenega jamstva, da bi jih tudi Italija v kritičnih momentih spoštovala. Še več: po sedanjem stopanju Italije, s katero smo sklenili pakt o prijateljstvu, se more z gotovostjo trditi, da Italija tudi v bodoče svojih obveznosti ne bi izpolnjevala.

MANZONI PRI BRIANDU.

Paris, 7. januarja. Briand je sprejel italijanskega veleposlanika Manzonija in se z njim dalje časa razgovarjal. Včerajšnji listi se bavijo s tem sestankom in mu pripisujejo veliko politično važnost.

ITALIJANSKI NOVINARJI DOBILI NALOG, DA NE NAPADAJO JUGOSLAVIJE.

Dunaj, 7. januarja. Jako značilno je, da so dopisniki italijanskih listov na Dunaju dobili od svojih uredništev nalog, da v svojih člankih popolnoma opuste napade na Jugoslavijo in da prinašajo samo konkretna dejstva.

VOJAŠKA ZVEZA MED ITALIJO IN ALBANIJO REGISTRIRANA.

Zeneva, 7. januarja. Italijanska vlada je poslala glavnemu tajništvu Zveze narodov v registracijo pogodbo o defenzivni zvezi, ki je bila sklenjena med Italijo in Albanijo v Tirani dne 22. novembra 1927.

VUKIČEVIĆ NA DVORU.

Beograd, 7. januarja. Včerajšnji dan je minil brez kakih političnih dogodkov. Predsednik vlade Velja Vukičević je včeraj samo za kratek čas prišel v svoj kabinet. Okrog pol dne je Vukičević odšel na dvor in ostal tam približno eno uro. O tej avdienci se ni nič izvedelo, ker Vukičević ni hotel podati nobene izjave.

KUMANUDI PRIDE ZARADI SLOVENSKE UNIVERZE V LJUBLJANO.

Beograd, 7. januarja. Prosvetni minister dr. Kosta Kumanudi odpotuje jutri, t. j. v nedeljo zvečer v Zagreb, kjer ostane v ponedeljek in torek. Stopil bo tam v stik z vsemi merodajnimi in odlojučimi činitelji ter bo z njimi razpravljal o vprašanju zagrebske univerze. Dr. Kumanudi se bo porazgovarjal z rektorjem in prorektorjem univerze in dekani posameznih fakultet, kakor tudi z mestnim načelnikom Heinzlom in drugimi merodajnimi činitelji. Iz Zagreba odpotuje dr. Kumanudi v tvek zvečer ali v sredo zjutraj v Ljubljano, in sicer tudi zaradi vprašanja ljubljanske univerze. V Ljubljani se bo zamudil en dan, potem pa se vrne v Beograd, kamor dospe v četrtek zvečer ali v petek zjutraj.

RUSKI RAZBOJNIŠKI NAPADI NA RUMUNSKO OZEMLJE.

Bukarešta, 7. januarja. Rumunske obmejne kraje so napadle ruske razbojniške lotpe, ki plenijo in požigajo vasi. Razbojniki napadajo rumunske obmejne čete in orožništvo in se potem umikajo nazaj. Ob napadu na selo Ridica je bil en ruski razbojnik ubit, dva pa ranjena. Pri umiku pa so razbojniki mrtvega in ranjenca odnesli s seboj. Napadi ruskih razbojniških tolpa na rumunsko ozemlje se v zadnjem času pogosto ponavljajo. Rumunska obmejna vojska in orožništvo je proti njim brez moči.

Madjarska se oborožuje.

ZE DESET POŠILJATEV OROŽJA ODSLO NA MADJARSKO.

Dunaj, 7. januarja. Kakor se doznava, se je več zastopnikov tujih držav v teku včerajšnjega in predvčerajšnjega dne oglasilo pri državnem kancelarju in se informiralo o pošiljavi strojnih pušk iz Italije v Madjarsko, ki so jo zasačili avstrijski cariniki na carinarni v Monoštru. Avstrijska vlada je dala vse zahtevane informacije. Včeraj se je izvedelo, da je uprava državnih železnic ugotovila, da je dozdej že 10 takih pošiljatev z napačno deklaracijo prešlo preko avstrijskega ozemlja na Madjarsko.

NOTA MALE ANTANTE ZARADI TIHOTAPSTVA OROŽJA NA MADJARSKO.

Beograd, 7. januarja. V poučenih krogih so včeraj trdili, da so v Ženevi zastopniki držav Male antante izročili skupno noto zaradi tihotapljenja orožja iz Italije v Madjarsko, ki so ga pred nekaj dnevi avstrijske carinske oblasti prijele v Monoštru. Ker našega zunanjega ministra ni v Beogradu — odpotoval je v Požarevac — in ker tudi njegovega pomočnika včeraj ni bilo v kabinet, se ni dalo dognati, koliko je ta vest resnična.

SVEČANA PROSLAVA BADNJAKA V BEOGRADU.

Beograd, 7. januarja. Včeraj popoldne se je po starem običaju na slovesen način opravila svečanost badnjak. Okrog ene popoldne se je velikanski sprevod vojske vseh vrst orožja na konjih in vozovih odpravil na Topčider in na Košutnjak, da si odseka badnjak. Dvor je poslal posebno lepo okrašen voz. Sprevodu se je pridružilo veliko število Sokolov na konjih in okrog 100 konjenikov civilistov in privatnih kočij. Okrog štirih popoldne se je sprevod svečano vrnil v mesto. — Pred sprevodom so jahali fanaristi konjeniškega polka kraljeve garde in svirali domoljubne koračnice. Za njimi je šla pešadijska garda, potem dvorni voz, konjiška garda itd. po vrsti. Sprevod je bil več ko 1 km dolg. Pred dvorom se je sprevod ustavil. Pri glavnih vratih novega dvora so pričakali badnjak Nj. Vel. kralj, prestolonaslednik Peter, princ Pavle s sinom princem Aleksandrom in drugi. Častniki kraljeve garde, vojniki vseh šarž in neki gojenec vojne akademije so prenesli badnjak. Kralj je po starem običaju pri vhodnih vratih novega dvora badnjak iz sita preko glave posul z žitom. V častniškem domu je z enakimi obredi sprejel badnjak upravnik doma. To se je ponovilo tudi še pri vseh edinicah vojske. Ob petih je bila svečanost badnjaka končana.

BEOGRAJSKI KINO POGOREL.

Beograd, 7. januarja. Včeraj ponoči ob 3. je pogorel kino Paris na Terazijah. Požar se je pojavil v strojnem oddelku — kakor izgleda, najbrž vsled kratkega stika. Požar je v kratkem uničil ne samo strojni oddelek, temveč tudi blagajno in polovico kina. Računajo, da znaša škoda preko 100.000 Din.

VELIKA TEKMA MED ANGLIJO IN KONTINENTOM.

Amsterdam, 7. januarja. »Telegraf« javlja, da se je Meisl, avstrijski zvezni kapetan, dogovoril s funkcionarjem angleške nogometne zveze g. Pickfordom glede nogometne tekme med Anglijo in evropskim kontinentom. Igralo bi se v tistem mestu, ki bi nudilo najboljšo finančne garancije. Termin tekme bo pomladi, ko se bo določilo angleško prvenstvo.

Univ. prof. dr. Leonid Pitamič:

Britanski imperij.*

Ustroj te države se ne da tolmačiti po nobeni pripoznani splošni obliki sestavljenih držav. Angleži sami odločno odklanjajo za svoj »British Empire« ta naslov je bil internacionalna oblika. Ta država, ki je po letu 1919 in v paktu o Društvu narodov) ne samo katerokoli v državoslovju priznana oblika sestavljene države, temveč sploh vsako definitivno bliko. Ta država, ki je po teritorialnem obsegu največja izmed vseh dosedanjih držav in v kateri živi četrtina vsega človeštva, je sestavljena iz mnogobrojnih delov, ki imajo zelo različne načine vlade in uprave. Razdelba teh enot ni lahka, ker so na raznih stopnjah lastnega vladanja (samouprave, avtonomije, »self-government«) in medsebojne odvisnosti; nekatere teh enot so same oblikovane kot sestavljene države. V glavnem pa lahko razločujemo v Britanskem imperiju ne glede na protektorate in na mandate (prekmorska ozemlja, kojih upravo je Društvo narodov poverilo kakim evropski državi) poleg matične države Velike Britanije, sestojeca sedaj iz Anglije in Škotske, dominione in kolonije. Dominioni so bivše kolonije, ki imajo svojo lastno zakonodajo in tej zakonodaji odgovorno vlado (self-government, t. j. lastna vlada). Vse druge dele pa, ki so neposredno odvisni od angleškega parlamenta in od angleške vlade v Londonu, imenujemo na splošno »kolonije«.

Do srede 19. stoletja je bila Velika Britanija s svojimi kolonijami edinstvena država, vladana po parlamentu, izvoljenem na Angleškem, in po njemu odgovornem ministru v Londonu. Pokazalo pa se je, da je centralizem v tej veliki, teritorialno razkropljeni državi nemogoč. Temu so bili najboljši dokaz upor angleških kolonij v Severni Ameriki, katere so se radi davkov, ki so se jim naložili brez njihove privolitve, uprle zoper svojo matično državo in ustanovile v drugi polovici 18. stoletja neodvisno severnoameriško zvezno republiko. Drugi dokaz je bil upor v Kanadi l. 1837-38. Tu pa so nazadnje Angleži popustili in l. 1840 ustanovili lokalno odgovorno vlado. Z ustavo iz l. 1867, sklenjeno v obliki zakona po angleškem parlamentu, je bila Kanada ustrojena kot zvezna država, sestojeca iz »federiranih provincij« (sedaj devetih); takrat je dobila Kanada nevtralni naslov »dominion« namesto prvotno nameravanega naslova »kraljestvo«, ki se je opustil iz obzirnosti do severoameriške republike. V Avstraliji so dobile posamezne kolonije zaporedoma odgovorne vlade, počenši l. 1842. Leta 1900 pa je bila z angleškim zakonom ustanovljena avstralska zvezna država (Commonwealth of Australia), ki sestoji iz šestih federiranih držav.

Posamezni deli Južne Afrike so tudi (deloma po Burski vojni) dosegli vsak zase odgovorno vlado; z angleškim zakonom iz leta 1909 so bili ti deli združeni v Južnoafriško zvezo, ki se lahko smatra za edinstveno državo, setojeco iz štirih avtonomnih provincij. Kolonija »New Zealand« (z naslovom »dominion« od l. 1907) je do l. 1852 (ozioroma do l. 1855), kolonija »New Foundland« od l. 1832 (ozioroma 1854) vladana po angleškem tipu odgovorne vlade.

Končno je bila l. 1921 na južnem Irskem ustanovljena »Irška svobodna država« (Irish Free State). V irski ustavi, ki temelji na pogodbi, sklenjeni med Veliko Britanijo in uporno Irsko, je določeno, da naj uživa ta država iste svobodščine kakor kak dominion, posebno pa, če ni kaj drugega določeno, kakor Kanada. K Irski svobodni državi ne spada severna Irška (Ulster), ki je ostala v precej tesni zvezi z Veliko Britanijo.

Dominioni, ki imajo po angleškem zgledu svoj parlament in svojo vlado, t. j. ministru, odgovorno izvoljenemu parlamentu in po tem parlamentu volilem (kabinetni sistem), so torej: Kanada, Avstralija (po notranji obliki sta to zvezni državi), Južna Afrika, (močno decentralizirana edinstvena država), New Zealand, New Foundland in Irška (edinstvene države).

Britanski imperij pa obsega še nešteto kolonij in tudi take tvorbe, ki so napol koolnije, napol dominioni; sem spada predvsem Britanska Indija, ki se razvija iz kolonij v dominion z obsežno avtonomijo posameznih provincij.

Formalna odvisnost dominionov od Velike Britanije se kaže v tem, da so ustave dominionov britanski zakoni, ki so bili sklenjeni po parlamentu v Londonu, v katerem dominioni niso zastopani; ustava New Foundlanda je bila izdana celo samo s kraljevo uredbo. Zato je za važnejše spremembe v teh ustavah potrebna zakonodaja britanskega parlamenta ali vsaj privolitev britanske vlade. Ustava Kanade, ki je najbolj neodvisen dominion, je bila v letih 1907, 1915 in 1916 spremenjena z britanskimi zakoni; toda Kanada sama je prošila za izdajo teh zakonov. Sprememba federalne avstralske ustave bi, kar se tiče njenega federalnega značaja, potrebovala privolitve britanske vlade. Tudi sprememba južnoafriške ustave bi se morala, vsaj glede nekaterih točk, n. pr. avtonomije provincij, »rezervirati«, t. j. pridržati privolitvi britanske vlade. Brez te privolitve se seveda tudi stališče britanskega guvernerja v dominionih ne bi moglo spremeniti.

Generalni guverner je zastopnik kralja in ima nasproti dominionskemu parlamentu približno iste pravice kakor angleški kralj nasproti britanskemu parlamentu. »Veto« bi sicer nasprotoval v dominionih, kakor v Angliji, kabinetnemu ali parlamentarnemu sistemu; toda guverner ima pravico, ki pa je sedaj omejena na izrečno v ustavi ali v zakonih določene primere, rezervirati dominionski zakon presoji britanske vlade (kralja), ki lahko odreče svojo privolitve, da si se

Z avtorjevim dovoljenjem in z dovoljenjem založnice Mohorjeve družbe ponatis iz epohalne knjige »Država«, ki jo je letos izdala »Družba sv. Mohorja«.

to zgodi le redko. Stališče guvernerja je postalo manj važno, odkar se je v svetovni vojni razvil in potem tudi ohranil običaj, da občejuje ministrski predsedniki dominionov neposredno z britanskim ministrskim predsednikom, in ne več s posredovanjem guvernerja in britanskega ministra za kolonije, poleg katerega je bilo l. 1925 ustanovljeno celo posebno ministrstvo za zadeve dominionov.

Načeloma so vsi dominionski zakoni neveljavni, ki nasprotujejo britanskim zakonom. Toda dominioni so dosegli že tako veliko neodvisnost, da se izdajo britanski zakoni z veljavo za dominione le tedaj, kadar dominioni v to izrečno privolijo ali za take zakone celo prosijo, kar je včasih potrebno za ustavne spremembe. Dominionski zakon, s katerim se samolastno prekine zveza z Veliko Britanijo, bi pa bil pravno neveljavna, ker je ustava dominionov britanski zakon, ki se v bistvenih točkah utegne spremeniti le z britanskim zakonom.

Britanska kontrola se je poleg ustavnih sprememb ohranila v glavnem le glede zunanjih zadev in vojaške obrambe. Pravna kontrola se vrši v judicialnem odboru tajnega sveta v Londonu (takozvani »Privy Council«, ki je sestavljen iz vseh, tudi bivših ministrov, raznih drugih politikov, visokih uradnikov in še drugih odličnih osebnosti). Navedeni odbor je dobil l. 1844 kompetenco, soditi kot najvišje sodišče o sodbah kolonialnih sodišč, ako ne bi poznejša zakonodaja določila drugače. To pa se je zgodilo z nekaterimi prej navedenimi ustavi, ki so zelo omejevale apelacijo na tajni svet, tako da sodi sedaj tajni svet o civilnih in kazenskih zadevah le redko in le tedaj, kadar gre v sporni stvari za zelo važna načelna, zlasti za ustavna vprašanja. V Kanadi in Avstraliji je glede nekaterih zadev dana možnost, izbrati si za končno instanco ali najvišje domače sodišče ali britanski tajni svet. Važnost judikature tajnega sveta je predvsem ta, da lahko v spornih ustavnih vprašanjih varuje prednost britanskih zakonov nad zakoni dominionov. Sedaj pa je tudi obstoj te judikature praktično odvisen od dominionov samih.

Glede vojske in omrarnice se da v splošnem ugotoviti načelo, da so dominioni avtonomi, kar se tiče vzdrževanja miru v notranjosti in lastne lokalne obrambe ter načina vojne službe, da pa je vojaštvo in brodovje, ki ga dominioni v časih skupne vojne po svoji volji prispevajo, pod skupnim britanskim najvišjim poveljstvom.

Pravna enotnost Britanskega imperija obstoji predvsem v razmerju do drugih držav, torej v meddržavnih odnosih. Diplomatsko zastopstvo je enotno in celo tam, kjer je delom imperija dovoljeno posebno zastopstvo (sedaj Kanadi in Irski v Severnoameriških zedinjenih državah), je dominionski zastopnik imenovan po britanskem kralju. V tem primeru se vidi jasno, da ima kralj v pravno zelo rahli tvorbi Britanskega imperija kljub vsem omejitvam po parlamentarnem sistemu vendar velik pomen kot simbol skupnosti in enotnosti imperija. Kralj ratificira končno tudi vse pogodbe, ki veljajo za ureditev razmer med katerikoli delom Britanskega imperija in tujo državo. Pogodbena stranka ni torej v teh primerih dominion, da si je pri pogajanjih sodeloval njegov zastopnik, temveč Britanski imperij, predstavljan po kralju.

Ne glede na to formalno pravo pa so si dominioni pridobili tudi v zunanjih zadevah, zlasti kar se tiče pogodeb, veliko samostojnosti. Ze proti koncu 19. stoletja se je uveljavilo načelo, da veljajo splošne trgovske pogodbe le za tiste dežele Britanskega imperija, ki jih po svojih vladah izrečno pripoznajo. Velikemu pomenu in samostojnosti zlasti večjih dominionov ustreza sedaj pravilo, da se jim morejo nalagati pogodbene obveznosti le, ako v to privolijo. Tako je n. pr. v čl. 9. pogodbe, sklenjene 16. oktobra 1925 v mestu Locarno med Nemčijo, Belgijo, Francijo, Veliko Britanijo in Italijo, določeno, da bodo veljale obveze te pogodbe za britanske dominione in za Indijo le tedaj, ako jih bodo njih vlade sprejele.

Rastoči vpliv dominionov, ne samo v zadevah njihovega razmerja do ostalih delov Britanskega imperija in drugih držav, temveč tudi v političnih zadevah celokupnega Britanskega imperija, se je pokazal v dobi svetovne vojne, ko so bili zastopniki petih dominionov in tudi Indije povabljeni udeležiti se razprav »vojnega kabineta«. Naravna posledica je bila, da so se dominionski zastopniki udeležili mirovnih pogajanj in da so podpisali mirovne pogodbe; pooblaščen pa so bili od britanskega kralja.

Dominioni in Indija so tudi člani Društva narodov in so zastopani s pravico samostojnega glasovanja v njegovih raznih organizacijah, ne glede na to, da je poleg njih zastopan še celokupni Britanski imperij, ki ima vrhu tega trajno mesto v svetu tega Društva.

V vseh meddržavnih zadevah (izvemši Društvo narodov) je torej Britanski imperij pravna enota, ki je predstavljana po kralju, za katerega odgovarja v vseh teh zadevah splošnega značaja britanska vlada. Za zadeve Društva narodov pa je poleg te enote tudi še vsak dominion (izvemši New Foundland in Indija ter od leta 1923 tudi Irška svobodna država zase posebno meddržavno enoto; zastopnik vsake take enote je odposlan samo od svoje t. j. dominionske vlade. Nevarnosti, ki utegnejo radi tega nedovnega protislovja pretiti enotnosti in obstoju Britanskega imperija, so omiljene po dejstvu, da velja v Društvu narodov za sklepanje načelo soglasnosti, torej da se ne more storiti noben sklep, ako ne soglašajo zastopniki Britanskega imperija. Sicer pa je Velika Britanija izrečno zanikala Društvu narodov kompetenco, soditi o sporih med Veliko Britanijo in dominioni.

Odločilno vodstvo zunanje politike po bri-

tanskem ministrstvu pa je naravno podano zato, ker je radi velike oddaljenosti dominionov trajno sodelovanje njihovih vlad v skupni notranji politiki nemogoče in ker ne bi mogli njihovi trajni zastopniki v Londonu z lastno odgovornostjo sodločevati; to se ne bi strinjalo s parlamentarnim sistemom, ki zahteva tesno in trajno sodelovanje odgovornih ministrov z njihovim parlamentom. Tem nedostatkom more le deloma odpomagati neka posebna institucija Britanskega imperija, to so konference, na katerih se snidejo od časa do časa zastopniki (ministrski predsedniki) Velike Britanije in vseh dominionov, da razpravljajo o skupnih zadevah. Te konference, započete leta 1887, so se najprej imenoval »kolonialne«, od leta 1907 pa »imperialne«, ko so nekatere kolonije postale dominioni. Na konferenci leta 1911 je bila prvokrat zastopana Indija, leta 1923 tudi Irška svobodna država. Konferenca iz leta 1917 je pripoznala, da morajo bodoče konference temeljiti na načelu samovlade, popolne avtonomije v domačih zadevah ter ravnopravne udeležbe dominionov in Indije v vodstvu zunanje politike, in je za ureditev ustavnih razmer v okviru imperija priporočala sklicanje posebne ustavne konference po vojni. Toda konferenca iz leta 1921 je, pripoznavajoč, da ne sega področje konference preko zadev, skupnih vsem članom, storila zelo značilen sklep, da glede na ustavni razvoj po letu 1917 od ustavne konference ni pričakovati koristi. V tem sklepu se kaže odpranost Angležev zoper idejo, zagajati in oteževati razvoj ustavnih razmer z zapisanimi pravili. Slično se da obrazložiti tudi dejstvo, da niso sklepi imperialnih konferenc, ki imajo brezdvomno velik moralen pomen in ki so zlasti pomagali lajšati trgovski promet v Britanskem imperiju, pravno obvezni za njegove avtonomne dele, ki morejo pozneje umekniti svojo na konferenci dano privolitve.

Na tem ustroju Britanskega imperija zadnja imperialna konferenca ni nič bistvenega spremenila, pač pa je v svojih sklepih od 19. novembra 1926 marsikatero že obstoječe običaje izrečno pripoznala. Enakopravnost dominionov z Veliko Britanijo je poudarjena v sklepu konference, da so Velika Britanija in dominioni »avtonomne skupnosti v okviru Britanskega imperija, enake v pravnem položaju, v nobenem pogledu svojih notranjih ali zunanjih zadev druga drugi podrejene, čeprav so združene po skupni zvestobi do krone ter svobodno zvezane kot člani Britanskega občestva narodov (British Commonwealth of Nations)«. Sedaj se tudi izrečno pripoznava, da so v dominionih generalni guvernerji zastopniki kralja, ne pa zastopniki vlade Velike Britanije v Londonu, in tudi ne več posredniki med to vlado in dominionsko vlado, ki naj obujeta med seboj direktno. Kolikor ni v ustavih in zakonih določeno drugače, se »rezervacija« dominionskih zakonov in s tem vmešavanje londonske vlade v dominionske zadeve ne bo vršilo zoper željo vlade prizadetega dominiona, ki je v svojih domačih zadevah sama svetovalka kralja. Vprašanje možnosti prizivov na judicialni odbor tajnega sveta v Londonu se bo rešilo po željah na tem vprašanju interesiranih delov imperija. Internacionalne pogodbe, podpisane za en del ali za več delov imperija, naj se sklepajo vedno v imenu kralja, kateri daje tudi pooblastila za pogajanje, in sicer na nasvet tiste vlade, za čije ozemlje naj pogodba velja. Glavno načelo i glede zakonskih i glede pogodbениh določb, ki bi mogle vplivati na več delov imperija, je poprejšnje sporazumevanje; ne Veliki Britaniji ne dominionom ne more biti naloženo, naj sprejmejo kako internacionalno obveznost brez privolitve svojih vlad; vendar se je pa pripoznalo, da ima v pogledu splošnega vodstva zunanje politike in obrambe Velika Britanija sedaj in za bližnjo bodočnost glavni del odgovornosti; enakost v pravnem položaju pač ne pomenja tudi enakosti v funkcijah.

Po mnenju tudi te konference ne bi nič koristilo postaviti kako ustavo za Britanski imperij, ki se v svoji celoti upira klasifikaciji in ki nima sličnosti z nobeno drugo politično organizacijo sedanjosti ali preteklosti.

Politične vesti.

— Proračun ministrstva za narodno zdravje je lin. odbor sprejel. Edino naše res aktivno ministrstvo je ministrstvo za narodno zdravje in to ministrstvo vodi nepolitik a strokovnjak dr. Sarič. Čeprav na nepolitik je bil dr. Sarič edini minister, ki je decela zadostil parlamentarnim šegam in dodal svojemu proračunskemu poročilu še obširen pismen ekscpeze in vrhu tega tudi sam osebno

razložil na seji finančnega odbora svoj proračun. Kdor ima uspehe je pač lahko gostobeseden, drugače pa je z gospodi ministri, ki komaj prikrivajo, kako pokajo njih proračuni. — Seja je bila nad vse mirna, ker je morala tudi opozicija priznati, da je ministrstvo narodnega zdravja po svojem delu absolutno aktivno. Zelo, ki so jih navedli posamezni opozicionálni govorniki bodo gotovo vpoštene, kolikor odvisi to samo od ministrstva, druga pa je stvar z željami, ki jih more rešiti le vlada. Tako je vprašanje, kdaj dobimo enoten zakon glede vzdrževanja bolnic in pa zakon o maksimiranju zdravil in zdravniških honorarjev, kakor je predlagal dr. Zerjav. — Seja je bila primeroma kratka. V lepem ekscpezu je konstatalni minister dr. Sarič, da je bil dosežen na vseh poljih narodnega zdravstva lep napredek in zahteval, da odstopi vlada od posojila, ki ga namerava skleniti, del tudi za zgradbo bolnic in v druge zdravstvene namene. — V debati je najprej govoril zemljoradnik Voja Lazič, ki je zahteval, da se posveča večjo skrb podeželju. Po radikalu Čodi Mihajloviču, ki je zahteval izgraditev novih bolnic in zelo pohvalno govoril o delu ministrstva, je govoril Juraj Demetrovič (SDS). V polni meri je priznal uspešnost dela v ministrstvu za narodno zdravje, grajal pa je, da niso bolniške doklade povsodi enake. Ko sta še govorila dr. Zerjav in Pavle Radič, je prešel finančni odbor h glasovanju in z večino glasov odobril proračun ministrstva za narodno zdravje.

— Združene države Severne Amerike za revizijo reparacijskega dogovora. Vedno bolj se zgoščujejo vesti, da hočejo Združene države doseči revizijo Dawesovega načrta in pa zaveznikiških vojnih dolgov. Tako poroča washingtonski »Journal of Commerce«, da pripravljata ameriški državni departement jasn načrt o obsežni ureditvi reparacijskega vprašanja in mednarodnih dolgov. To vprašanje naj bi bilo rešeno na mednarodni konferenci, ki naj bi bila sklicana sredi tega leta. Po informacijah tega lista naj bi se predvsem znova določila vsota vseh reparacijskih plačil in ta vsota naj bi bila znatno nižja, kakor pa jo določa Dawesov načrt. Nadalje naj bi se velik del obligacij, ki jih je dala Nemčija kot jamstvo za reparacijska plačila, takoj prodal in izkupiček izročil Franciji. Angleške zahteve pa naj bi bile tudi upoštene. Del nemških obligacij pa naj bi bil izroččen Združenim državam in bi se uporabil v plačilo vojnih zaveznikiških dolgov Ameriki. Načrt predvideva tudi odpravo transferkomiteta.

— Predlog o anatemiziranju vojne. Kakor poroča »Uradni francoski radio-list«, je Briand odgovoril na noto ameriškega državnega tajnika Kelloga in izjavil v njej, da pozdravlja korak ameriške vlade, ko ta odobrava njegov predlog o anatemiziranju vojne. Vendar pa je treba vse stvar še proučiti, če se hoče, da bo imel novi dogovor popoln uspeh. — »New York Herald« pa poroča, da je Briand naročil francoskemu veleposlaniku v Washingtonu, da predlaga ameriški vladi ločitev pogajanj o arbitraži od onih za pakt proti vojni. Francoska diplomacija je trenutno za odložitev pogajanj o anatemiziranju vojne. Dogovor o obilgani arbitraži pa bi mogel biti po »Matine« sklenjen v osmih dneh.

— Švedski predlog splošnega arbitražnega in sporazumnega dogovora. Švedsko zunanje ministrstvo je poslalo generalnemu tajniku Zveze narodov načrt splošnega arbitražnega dogovora. Načrt je zgrajen v glavnem na principih, kakor so bili določeni v Locarnu. V spremnem pismu skuša švedska vlada dokazati, da so bili slični principi že opetovano uporabljeni od raznih držav v medsebojnih dogovorih. Švedska vlada je prepričana, da bi dogovori te vrste mogli posplošiti direktive, ki so bile sklenjene na posameznih plenarnih zasedanjih Zveze narodov.

— Demokrati proti vmešavanju Združenih držav v Nikaragui. Na zadnji seji ameriškega senata je demokrat Hefflin ostro nastopil proti ameriškemu vmešavanju v Nikaragui ter zahteval takojšen odpoklic ameriških čet. Hefflin je dejal, da je zagrešila ameriška vlada z vojaškimi transporti v Nikaragui kršitev ustave, ker je dejansko pričela v varstvo predsednika Díazja vojno, ne da bi preje poslala njegovemu nasprotniku vojne napovedi, kakor to zahteva ustava. Hefflin je nadalje predlagal resolucijo, da se ne sme ameriških čet nikdar več uporabiti za intervencije pri privatnih sparih v osrednji Ameriki. — Nastop demokratskega senatorja je posledica poraza ameriških čet v Nikaragui. Kakor pa govore zadnje vesti, bo ostal nastop Hefflina brezuspešen, ker namerava ameriška vlada še zvišati število svojih čet v Nikaragui na 25.000 mož. Prvi novi transporti čet so bili že odposlani.



Manevri japonske mornarice.

Slovenski radičevci proti SDS.

Radičev »Dom« je objavil vest, da se bo vršila dne 21. t. m. v Zagrebu manifestacija seljaške demokracije in da bosta na tej manifestaciji zastopala slovensko SKS dr. Gregor Zerjav in dr. Albert Kramer.

Ta vest oficielnega Radičevega glasila je vzbudila med slovenskimi kmetijci in radičevci silno ogorčenje. Zlasti oni zavedni pristaši kmečke misli, ki so leta in leta žrtvovali lepe vse, skoraj vse svoje imetje in ki so morali trpeti nezasišano preganjanje ob priliki raznih skupščinskih volitev, so ogorčeni nad to vestjo. Ti najboljši agitatorji SKS čutijo to vest naravnost kot provokacijo in kot poskus, da se voditelji SDS vsilijo slovenskim kmetom kot voditelji.

Čeprav večina pristašev SKS ni ravno navdušena za seljaško demokracijo, vendar pa ji iz splošnih političnih razlogov ne nasprotuje in se je sprijaznila, da zaradi boljše obrambe prečasnih interesov nastopata SDS in HSS v Beogradu skupno. Absolutno nič pa ne marajo slišati o tem, da bi ta skupnost veljala tudi v Sloveniji. Pristaši SKS spoznavajo le predobro, da bi pri takem skupnem sodelovanju samo oni plačali račun. Ze sedaj skušajo esdeesarji krajevne organizacije SKS na tihem pretvarjati v svoje in tako na račun kmetске misli pomnožiti število svojih pristašev.

Zavedni pristaši SKS se namreč dobro zavedajo, da SDS nikdar in nikoli ne more biti za kmetško misel, ker je docela v taboru velekapitala in tujih družb. Ravnokar so to volitve v upravni svet Jesenic zelo jasno dokazale.

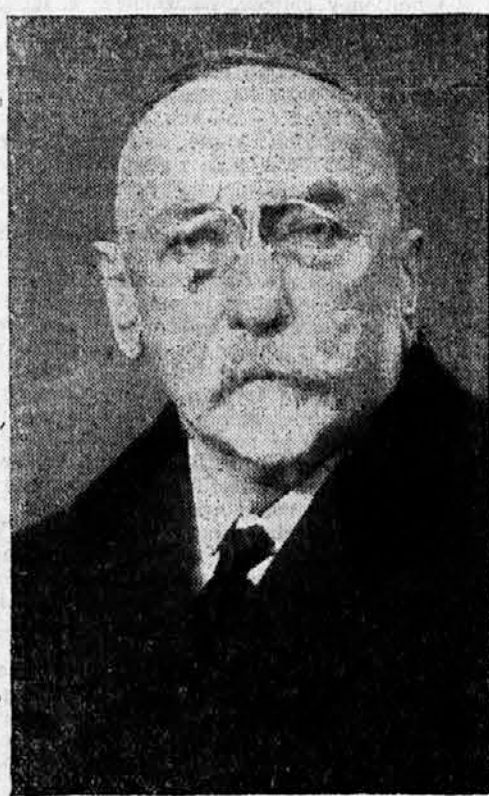
V zvezi s tem pa treba pripomniti, da slovenski kmetijci in radičevci še dolgo niso pozabili na razne afere, v katere so bili vpleteni esdeesarji. Ni pozabljen še Kamenarovičev nastop, ni pa pozabljena tudi Slavenska banka.

In zato ni čuda, če se je v zadnjem času imenovalo med nezadovoljnimi Radičevimi poslanci tudi ime dr. Shveglja. Saj je dr. Shveglj pred kratkim doživel pred sodiščem sijajno satisfakcijo in saj je dokazal, da zna žrtvovati za stranko.

Razvoj v SKS bo zato malo drugačen, kakor pa so računali esdeesarji in pod Radičevim plaščem se esdeesarja ne bo širila v Sloveniji, ker je ta že plačala preveč računov za esdeesarsko vladanje. Pač pa je mogoče, da bo v Sloveniji sploh propadla seljaška demokracija, ker za seljaško demokracijo, ki jo naj v Sloveniji zastopa dr. Zerjav, ni in ne bo slovenski kmet.

O tem se bo mogel St. Radič še temeljito prepričati.

Spomini Ivana Hribarja



17. »Ljubljanski Sokol«.
18. Izvolitev v deželni zbor.
19. Dr. Ivan Tavčar.
20. Dr. Danilo Majaron.
21. Deželna Hipotekarna banka.
22. Dr. Valentin Zarnik.
23. Vekoslav Legat.
24. Avgust Endlicher.
25. Hipotekarna banka kraljevine Dalmacije.
26. Fran Šuklje.
27. Delitev deželnozborskega narodnega kluba.
28. »Ljubljanski List«.
29. Simon Gregorčič.
30. Anton Aškerc.
31. Josip Gorup.
32. Knezoškof dr. Jakob Missia.
33. Ivan Šubič.
34. Potres leta 1895.
35. Regulacija mesta ljubljanskega.
36. Izvolitev za župana.
37. Župansko poslovanje.
38. Ljubljanska kreditna banka.
39. Dalmatinska plovidba.
40. Dogodki meseca septembra 1908.

Drugi del.

1. Slovanski klub v Ljubljani.
2. V Berlinu.
3. V Petrogradu.
4. V Moskvi.
5. Na poti v Sofijo.
6. Pri Gešovu in Pašicu.
7. Pri Hartvigu. — Na poti za Pašicem.
8. Vnovič v Petrogradu.
9. V Parizu.
10. Po sarajevskem atentatu.
11. Vojne napovedi.
12. V policijskem zaporu.
13. V preiskovalnem zaporu.
14. Vnovič v policijskem zaporu.
15. V Abtenau-i.
16. V St. Juriju ob južni železnici in v Mozirju.
17. Po treh letih zopet v Ljubljani. — Osvobojenje.

18. Iz Ljubljane skozi Reko v Trst, od ondot skozi Milan v Rim, tu sestanek s Pašicem; nato pot skozi Brindisi na Krf in od ondot skozi Dubrovnik in Sarajevo v Beograd.

19. V Belem gradu. — Imenovanje za poslanika v Pragi.

20. V Pragi.

21. Imenovanje za Pokrajinskega namestnika. — Preselitev v Ljubljano.

22. Politične reminiscence iz dobe namestnikovanja.

Ze ti naslovi dokazujejo, da Slovenci še nimamo tako obsežnih in tako zanimivih spominov, kakoršni so Hribarjevi in zato smo tudi uverjeni, da bodo vsi naši naročniki z veseljem sprejeli našo vest o objavljenju Hribarjevih »Spominov«.

Obenem se pa tudi nadejamo, da bodo vsi naši prijatelji sedaj še pomnožili svoje delo za naš list in mu v novem letu pridobili mnogo novih naročnikov.

Širite »Narodni Dnevnik«.

banks in ljubka Mary Pickford, ki se je Chaplinovim neprilicam prav iz srca smejala. Zvečer so šli pa vsi trije... i, kam drugam kot v kino! Charlie si je ogledal film »Trije mušketirji«, v katerem igra njegov dragi Doug glavno vlogo, in ki se je predstavljaval z uprav velikanskim uspehom.

Dva dni pozneje se je že zibal na širokem morju na udobnem, ogromnem parniku. Pa nikar ne mislite, da je imel tu mir. Potniki so ga takoj spoznali in neprestano nadlegovali. Celo v kopehi si ni mogel oddahniti. Maser ga je neprestano trpinčil z vprašanji:

- Mister Chaplin, zakaj gresite v Evropo?
- Grem malo na počitnice.
- Ali boste filmali?
- Ne.
- Kaj boste napravili s svojimi starimi brkami?
- Naj jih vzame vrag!
- Ali se mislite v Evropi poročiti?
- Ne.
- Ali boste igrali Hamleta,
- Ne vem.
- Ali ste boljševek?
- Ne.

Kmalu zve Charlie, da je maser videl vse njegove filme.

— Zakaj niste potolčeni, ko ste tolikokrat padli?

Prvič je bil maser zelo začuden, ko je videl Charliejevo nežno telo: predstavljal si ga je bil mnogo bolj mišičnatega. Vedeti je hotel najrazličnejše, n. pr. ali je res, da so vse filmske igralko nepoštene... Chaplin je pod ploho teh vprašanj slediljč zapal.

(Dalje prih.)

K začetku jugoslovansko-italijanskih pogajanj

Ker se v kraukem obnove pogajanja med Rimom in Beogradom, objavljamo, kaj piše oficielnega »Gerarchia« o italijanskih zahtevah. Upamo, da si bo tudi Beograd ogledal te zahteve in poskrbel, da ne bo obnovljen dogovor o italijansko - jugoslovanskem prijateljstvu za previsoko ceno.

Najnovejša, decembarska številka Mussolinijeve politične revije »La Gerarchia«, ki pa je izšla šele sedaj, prve dni meseca januarja, objavlja na prvem mestu spis bivšega italijanskega državnega podtajnika Bevičoneja o italijansko - albanski in francosko - jugoslovanski pogodbi. V tem spisu pravi on. Bevičone, da se je francosko - jugoslovanska pogodba v Italiji, Angliji in celo v sami Franciji zazdelo taka, da bi mogla povzročiti neizvesnosti in nevarnosti in nadalje dobesedno:

»Zares, ne sme se pozabiti, da je Jugoslavija dedičinja Srbije, ki je od leta 1912. do 1914. neposredno prispevala k izbruhu treh vojev v Evropi. Jugoslavija pripada življenski Balkanu, ki je smodnišnica, vedno pripravljena, da se razleti. Jugoslavijo obdružuje vojaška kasta, na katero pač malo vplivajo zavore javnega mnenja in skrb za ohranitev miru. Jugoslavija ima končno za Italijo, njeno vojsko in mornarico neki nesapnjen prezir, ki bi mogel biti zelo slab svetovalec... Voditelji franc. zun. politike so trdili, da je bila Italija vabljena, da bi bila soudeležena pri francosko-jugoslovanski pogodbi in da ji pogoba ostaja vedno odprta. Ta trditve more preslepiti samo neznanke ali pozabljivce. S kaim občutkom, s kako resnostjo in s kakim dostojanstvom bi bila mogla ali bi mogla Italija še podpisati skupno z Jugoslavijo kako politično konvencijo, ko beograjska vlada ni hotela ali pa ni mogla dobiti od svojega parlamenta ratifikacije nettunskih konvencij iz leta 1925, ki so tvorile najboljše ostvaritev prijateljske pogodbe med Italijo in Jugoslavijo?«

V posebni pripombi dostavlja on. Bevičone da so Briandove izjave v francoskem parlamentu in Marinjovičeve v beograjski narodni skupščini znatno pripomogle k razpršitvi težkih skrbi, ki so jih povzročile vesti o sklenitvi francosko - jugoslovanske pogodbe in prvih razvetnih beograjskih komentarjih; on. Bevičone celo hvali najnovejši ukrep francoske vlade, s katerim je bilo ustavljeno glasilo italijanskih političnih beguncev »Il Corriere degli Italiani«.

V drugem delu spisa, v katerem govori o italijansko - albanski pogodbi, zopet očita Jugoslaviji naklepe proti teritorialni integriteti Albanije in priprave za vojaško akcijo proti njenemu severnemu delu ter jasno priznava, da je bila sklenitev druge italijansko - albanske pogodbe direktna posledica »vrenja, ki ga je pobudil v Jugoslaviji podpis

francosko - jugoslovanske pogodbe in je bilo naperjeno tako proti Italiji, kakor proti Albaniji«, kajti »Jugoslavija, ki boluje za kilometročrztvom, želi, da bi v Albaniji izbruhnil pokreti in nemiri, da bi se ona potem mogla polastiti tega ozemlja, ki bi mogočno raztegnilo jadransko obalo v njeni posesti«. Tako je torej bila »nevarnost jugoslovanskega napada na škodo Albanije« razlog za sklenitev italijansko - albanske obrambne pogodbe.

Tako na uvodnem mestu. V politični kroniki pa se ravno tako tudi obdelavata obe pogodbi, francosko - jugoslovanska in italijansko - albanska, ter se pravi, da je prva pač imela dva namena: zlomitev jugoslovanske izolacije na Balkanu in odločilni udarec vplivu in individualnosti italijanske politike. Teda dosedanja bilanca glede prvega namena da je doslej popolnoma deficitna: »Jugoslovanska izolacija ostaja enaka v polnem svojem obsegu. Kar se tiče Grške, katero smo že označili za fronto z manjšo odpornostjo, so delikatni dogodki zadnjega meseca dopustili gospodu Mihalokopulosu, da je točno začrtal svoje stališče previdne rezerviranosti v igri velesil in skrajnega nezaupanja napram vsaki srbski ponudbi, kar je edino primerno za sedanje stanje grške politike.«

Kar se tiče Bolgarske, Beograd ne more opraviti ničesar. Makedonska rana krvavi pod divjaškimi terorističnimi zatiralnimi ukrepi, ki so imele svojo zadnjo epizodo v »kopljanskem procesu. Isto velja za odnošaje z Madjarsko, ki ne more nikdar žrtvovati solidarnosti z Rimom, katerega jo je dvignila iz položaja manjvrednosti. In ne samo to. Hudi notranji boji v Romuniji, ki so se še poostriili vsled nenadne Bratianove smrti so vzrok, da tudi podpora iz Bukarešte postaja negetova in brez učinka.

»Kar se pa tiče drugega namena, mora biti razočaranje zasnovalcev francosko - jugoslovanske poteze že veliko večje. Italija je sicer res priznala dobljeni udarec, toda prišla je nemudoma s protiidarcem. Podpis obrambne zveze med Rimom in Tirano je dokazal, da ima Italija svojo politiko, ki bo znala slediti svoje smernice, ker ima sredstva in zmčnost za njih ostvaritev.«

V drugem odstavku pa govori o pogojih za italijansko - francoski sporazum in pravi, da je treba, da je Italija zelo oprezna in da se predvsem ugotove glavne točke za preliminarni sporazum, med katerimi navaja na prvem mestu to-le:

»Predvsem ne sme afirmacija italijanske politike na Balkanu naletavati na stalno, žilavo, nespravljivo nasprotovanje Francoje. Z Jugoslavijo smo na mrtvi točki. Naj ostane tam, če ji je všeč in ji je prav, drugače pa naj ratificira nettunske konvencije, prvi neobhodno potrebni korak za obnovitev normalnih odnošajev... r. s.

V ponedeljek 9. jan. pričnemo objavljati izredno zanimive Spomine Ivana Hribarja, bivšega ljubljanskega župana, deželnega in državnega poslanca, poslanika in upolnomočenega ministra in pokrajinskega namestnika v Ljubljani.

Vsa novejša politična, gospodarska in kulturna zgodovina slovenskega naroda je obsežna v teh Spominih, saj je bil Ivan Hribar skozi deset- in desetletja tako v ospredju boja, ko nihče drug. A ne samo v ospredju boja, temveč tudi v ospredju ustvarjajočega dela, kakršnega žalibog današnja generacija več ne pozna.

Zato ne bodo »Spomini« Ivana Hribarja samo nad vse zanimiv pogled nazaj, temveč tudi o hrabrujoč pogled v bodočnost, ki bo za nas sigurno svetla, če bomo le v mali meri razvili ono delavnost, ki je vse življenje odlikovala Ivana Hribarja.

Kako obsežni in kako globoko posegajo Hribarjevi Spomini v zgodovino slovenskega naroda, kažejo najlepše naslovi posameznih poglavij iz teh Spominov.

Obseg Hribarjevih »Mojih Spominov«.

Prvi del.

1. Otroška in dijaška leta.
2. Po poti k poklicu.
3. Samostojen podjetnik.
4. Slovensko uradovanje pri sodiščih.
5. Banka »Slovenija«.
6. Dr. Janez Bleiweisova sedemdesetletnica.
7. Narodni dom.
8. Josip Jurčič.
9. Slovensko dramatično društvo.
10. Narodna tiskarna.
11. »Slovenski Narod«.
12. Volitve v občinski svet ljubljanski.
13. Mestna hranilnica ljubljanska.
14. Ljubljanski mestni vodovod.
15. »Slovan«.
16. Biskup Josip Juraj Strossmayer.

nosti (kakor danes nazivamo filmsko umetnost).

Nočem se spustiti predaleč, ostati hočem v mejah, ki se nam vsem danes stavlja, in samo reči, da je Chaplin kot avtor, vpričritelj in igralec največji predhodnik kina bodočnosti.

Nikoli ne bo mogoče dovolj povdariti važnosti, ki jo je imel za zgodovino duha, nastop Charlieja Chaplina v svetovni zgodovini, ustvaritelja »Javnega mnenja« in »Lova za zlatom«. Preveč ljudi ga še danes smatra za smešno figuro, za gasperčka, za klovna, ki brije norce.

Toda čas hiti jadrno naprej in tudi filmski umetnost dobiva svoje resne kritike. Kot so izšle knjige posvečene umetnosti in osebnosti Michelangela, Beethovena ali Goetheja, tako imamo danes že dve knjigi, napisani od Franczcov, posvečeni velikanu umetniku Charlieju Chaplinu.

Umetniška stran filma se pri nas še ni upoštevala. Filmska poročila, ki jih prinaša dnevno časopisje, so ali plačana reklama, ali pa pisana senzacionalno, čisto v smislu nižjih nagonov, ki jih ljubi nekultivirana masa.

Toda tej masi je treba pokazati, da film ni samo senzacija, samo pohotnost, samo blesteč, puhel »kič«, temveč da v dobrem filmu tiči nekaj čisto drugega, nekaj kar nas oplemenjuje, enako kot godba, kot lepa slika, povest ali pesem...

Charlie Chaplin.

Uvod.

Danes kino že zdavnaj ni več nizko stojiča zabava ljudskih množic, temveč se je dvignil v božanske višine prave umetnosti. Seveda je med ogromno svetovno produkcijo filmov zaenkrat šele majhen odstotek takih, da bi jih smeli uvrstiti v umetnost.

Mnogo, najslabše in najboljše se je že pisalo v teh par letih, kar obstajajo žive slike, o kinu, in človek se, kot pri vsaki novi struji, le s težavo orientira. To pa radi tega, ker je kinematografska umetnost še mlada in še nima stare, fiksirane kritike, kot druge umetnosti. Kritika in reklama sta zaenkrat še preveč tesno zvezani.

Oni, ki ljubijo filmsko umetnost res samo zato, ker je umetnost, jo tudi najbolj razumejo, to so pa tisti, ki so prišli do kina po polih drugih umetnosti. Zato tudi govorijo in pišejo o kinu z izrazi, ki jih upotrebjavajo druge umetnosti. Slovstvo in slikarstvo se mešata s kinom, da celo godba, ki mu je bližnja sorodnica, saj njegov bistvo obstoja v ritmu. Kdor se hoče prepričati o tem, naj si pusti odvijati eden in isti film z dvema različnima hitrostima. To daje isto spremembo, isto neravnovesje kot simfonija, prednašana prenašlo ali prepočasi.

Treba bo, da pride en človeški rod (morda še več), da bodo slediljč naši zanamci hodili v kino z novimi očmi, prilagodeni na čitanje slik, kot so naše oči skozi dolgo vrsto rcdv prilagodene na čitanje črk in besed. Tedaj šele bo mogoče razumeti in pravilno soditi, kaj je prispeval umetnik, kot je Charlie Chaplin, k razvoju sedme umet-

Sledoloča poglavja naj prvič povedajo naše čitatelje v kraljestvo filmske umetnosti.

1. poglavje.

Kako je potoval Charlie Chaplin l. 1921 na Angleško.

Sedem let je delal Charlie Chaplin dan na dan v žaru umetnih solnc v kinostudijih, brkden let je nosil svoj polcilinder, majhne brke, palčico in velike čevlje. Postal je svetovno slaven.

Potem se je pa odločil, da gre na oddih — nazaj v domovino svojega očeta, na Angleško, da obenem prisostvuje predstavi enega svojih velikih filmov neznanim množic.

Odpotoval je iz Hollywooda, toda potovanje se ni vršilo mirno in prijetno, kot je to navada pri drugih ljudeh. Najnevarnejše je bilo slaven filmski igralec, kajti takega pozna ves svet mnogo bolje kot kralja ali cesarja. Saj ga je vsakdo že večkrat videl.

Ko je Charlie Chaplin izstopil iz ekspresa v Newyorku, ga je množica naglo spoznala. V navalu ljudi je izgubil klobuk, strgali so mu gumba s suknje in navdušena dama ga je potegnila za kravato, mu jo strgala in ga pri tem skoraj zadavila... Neki drugi se je posrečilo, mu odrezati kos hlače, med tem ko so ga prerivali na vse strani... Kako imeniten prizor za kino, samo na žalost da ga ni nihče filmal.

Nazadnje sta ga le rešila in zvelkla v svoj avto njegova dobra prijatelja Douglas Fair-

* Charlie Chaplin je Anglež. Njegovo ime se pravilno izgovarja: čarli čaplin. Francozi ga seveda izgovarjajo šarli šaplen, navadno ga imenujejo kratko Charlot (šarlo).

Dnevne vesti.

— **Novoletno voščilo kralja Aleksandra predsedniku češkoslovaške republike Masaryku.** Predsednik češkoslovaške republike je prejel za novo leto brzojavna voščila od predsednika francoske republike, od predsednika avstrijske republike, italijanskega kralja, perzijskega šaha in od našega kralja.

— **»Uradni list« št. 1 z dne 3. t. m.** objavlja pravilnik o gostilnah in kavarnah in ostalih obratovalnicah z alkoholnimi pijačami ter pravilnik za izvrševanje predpisov iz tarifne postavke 62 taksne tarife zakona o taksah.

— **Novi mednarodni direktni vlaki preko Zagreba.** Te dni se vrši v Bruxelles-u mednarodna železniška konferenca, ki bo razpravljala o najhitrejši direktni zvezi severa in zahoda z vzhodom, med drugim tudi o uvedbi novega direktnega brzovlaka Berlin — Bratislava — Budimpešta — Beograd — Carigrad (ali pa Atene), o uvedbi novega brzovlaka Berlin — München — Ljubljana — Zagreb — Beograd — Carigrad (ali pa Atene) ter o uvedbi novega direktnega brzovlaka Ostende — Passau — Dunaj — Ljubljana — Zagreb — Beograd — Carigrad ali Atene.

— **Rekonstrukcija liške proge.** Letošnjo spomlad se izvrši temeljita rekonstrukcija liške proge med Kninom in Splitom, oziroma Šibenikom. Ta proga je bila, ker je bila le lokalnega pomena, zgrajena pod avstrijskim režimom precej nesolidno.

— **Problem železniških stanovanj.** Generalna direkcija železnice je izdelala pravilnik, o stanovanjih železničarjev v državnih zgradbah. Najemna naj bi znašala 10% vrednosti stanovanj. Ker bi bila na ta način najemna precej visoka, zahtevajo železničarske organizacije, da naj se zniža.

— **Neizplačane orožniške pokojnine.** Minister za socialno politiko dr. Gosar je interveniral pri predsedniku vlade Vukičeviću v zadevi radi izpranega kredita orožniškim upokojencem neizplačanih pokojnin. Sivar se uredi takoj po povratku finančnega ministra, ki je odpotoval v nujni zadevi v Sarajevo.

— **Število odvetnikov v Sloveniji.** Koncem leta 1927 je bilo v obeh slovenskih oblastih vsega skupaj 207 odvetnikov. V primeru z letom 1926 je število odvetnikov v Sloveniji za 12 naraslo. Odvetnikov je bilo: v Ljubljani 70, v Mariboru 38, v Celju 18, v Ptujju 10, v Murski Soboti 9, v Novem mestu 7, v Kranju 5, v Brežicah, Dolnji Lendavi, Kamniku, Kočevju, Konjicah, Laškem, Ljutomeru, Radovljici in Slovenski Bistrici po 3, v Krškem, Sv. Lenartu v Slov. goricah, v Litiji, Ormožu, Slovenjgradu, Gornji Radgoni in v Šmarju pri Ješah po 2, v Cerkljani pri Rakeku, Črnomlju, Gornjem Gradcu, Kozjem, Metliki, Ribnici, Škofji Loki in Šoštanju po 1. — Z nomlju, Gornjem Gradcu, Kozjem, Metliki, advokati smo torej v Sloveniji dobro preskrbljeni.

— **Razpis licitacije proge Kočevje—Stari trg—Vrbovsko sever.** V beograjskih »Službenih Novinah« je razpisana licitacija za izdelavo podrobnega načrta proge Kočevje—Stari trg—Vrbovsko sever. Rok je določen na 28. januarja t. l. Tozadevne podatke daje Uprava za gradjenje novih železnic v Beogradu, Kosovska ulica 43. Cena za nabavo tozadevnih pripomočkov je 300 Din. Pripomočki se dobe pri zgoraj imenovani upravi.

— **Generalni ravnatelj carin na inspekcijskem potovanju v Sloveniji.** Generalni ravnatelj carin dr. Konrad Šmid se mudri trenutno na inspekcijskem potovanju v Sloveniji. Predvčeršnjim je bil v Mariboru, odkoder se je odpeljal v Kotoribo in Cakocev. V ponedeljek pride v Ljubljano, odkoder odpotuje na Jesenice, nakar se vrne v Beograd.

— **Dar Narodni galeriji.** Gospod dr. Dinko Puc, odvetnik v Ljubljani, je poslal Narodni galeriji zbirko v znesku 1200 Din. Za izredno novoletno darilo se Narodna galerija iskreno zahvaljuje.

— **Gospodinjstva šola v Šmihelu pri Novem mestu** razpisuje poletni gospodinjstki tečaj, ki se bo vršil od 15. marca do 15. avgusta 1928. V tečaj se sprejmejo notranje in zunanje gojenke. Prošnje za sprejem je vložiti najpozneje do 15. februarja t. l. pri vodstvu gospodinjstke šole v Šmihelu, p. Novo mesto, kjer se dobijo tudi vsa potrebna pojasnila. Prošnji, ki je kolka prosta, se priloži krstni list in zadnje šolsko izpričevalo.

— **Iz železniške službe.** Postajenačelnik v Trbovljah Anton Vičar je imenovan za postajenačelnika v Zemunu.

— **Iz državne službe odpuščen,** ker se je vrnil prepozno s dopusta. Sodni pristav v Rumi dr. Hrodje Ahačić je bil te dni na dopustu. Ker se je vrnil nekoliko prepozno, je bil odpuščen.

— **Nove francoske novčanice** po 50 frankov. Te dni je izdala francoska banka v promet nove bankovce po 50 frankov. Stare novčanice se potegnjejo polagoma iz prometa.

— **Za 100 milijonov pezov** se zmetli. Iz Madrida poročajo: Državni proračun izkazuje 12 milijonov pezov prebitka. Dan preje je trdil finančni minister, da izkazuje proračun

100 milijonov deficita. Izkazalo se je, da je šlo za računsko pomoto!

— **Novi petrolejski vreli v Georgiji.** Po uradnih informacijah iz Moskve je iskalo v zadnjem času neko italijansko-belgijsko podjetje v Georgiji petrolejske vrele. Te dni so našli v globčini 150 metrov bogate vrele. Računa se, da bo mogoče z eksploatacijo teh vrelecev rusko petrolejsko produkcijo podvojiti.

— **Katastrofalna eksplozija v Berlinu.** V neki sedemnadstropni hiši v Berlinu se je pripetila te dni sredi noči katastrofalna eksplozija. Hiša, v kateri je stanovalo nad 30 strank, je skoraj popolnoma porušena. Po strahoviti detonaciji je švignil iz razvalin silen plamen. Gaselci so požar hitro pogasili. Izpod ruševin so izvlekli tekom prvih ur 13 mrtvih ter 18 ranjenih. 10 oseb še pogrešajo. Eksplozija je povzročil najbrže amonijak, ki je uhaljal iz hladilne naprave, nameščene v kleti. »Berliner Tagblatt« zatrjuje, da gre za akt sabotaže stavkujočih mesarjev.

— **Milijonske malverzacije v Gacku.** V Gacku so prišli na sled milijonskim malverzacijam pri dodeljevanju brezplačnega lesa pogorelcem. Imen prizadetih državnih uradnikov policija v interesu preiskave še ne izda.

— **Pet let ječe radi razzaljenja Veličanstva.** 49letni seljak Djordje Uvalina iz Starega Sivca je bil lansko leto v Novem Sadu obsojen radi razzaljenja kraljeve rodbine na pet let ječe. Te dni je kasacijsko sodišče obsodbo potrdilo.

— **Dve smrtni obsodbi radi goljutije v sovjetski Rusiji.** Te dni se je vršil v Moskvi proces zoper družbo kompozicionistov. Na zločin klopki so sedeli trgovski ravnatelj žitnega oddelka državne banke Poljakov, njegov pomočnik Tjelesnin in devet njenih komplicov, obdolženih malverzacij z žitom. Poljakov in Tjelesnin sta bila obsojena na smrt, ostali obtoženci pa na večletno ječo.

— **Tat, ki je hotel ukradene dragulje** prodati policiji. Lopov Otto Schneider, ki je bil čele 26. decembra izpuščen iz kaznilnice v Brandenburgju, je ukradel generalnemu ravnatelju Muku v Monakovem za 13.000 mark draguljev. Tat je ponudil v svoji neverjetni predrznosti ukradene dragulje v zastavo nekemu policijskemu stražniku, katerega je prosil pod pretezo, da mu je bila ukradena listnica, za manjše posojilo. Stražnik ga je poslal na policijsko direkcijo, ta pa v neko trgovino, kjer je dobil na ukradene predmete res 20 mark posojila. Medtem je bila policija o tatvini obveščena, toda Schneiderja, ki se je bil predstavil pod tujim imenom, je iskala zaman: izginil je brez sledu.

— **Oborožen upor v umobolnici.** V umobolnici v Buenos Airesu so se uprli te dni pacienti, ki so dobili, ni znano od kod, strelno orožje. Šest umobolnih je pobegnilo. Samo enega od njih so ujeli in odvedli v umobolnico nazaj.

— **Eksplozija tovernega avtomobila z municijo.** Iz Berlina poročajo: Pri Dunstableju je prišlo te dni na tovornem avtomobilu, ki je vozil 4 tone razstreljiv, do eksplozije. Avtomobil je prišel po eksploziji goreti. Med razstreljivi so se nahajale tudi granate. Ker so granate še po katastrofi eksplodirale, so bila rešena dela zelo otekočena. 1 oseba je bila ubita, 4 pa težko ranjene.

— **Sedem otrok na ledeni plošči na morju.** Ob wilhelmhavenski obali se je igralo te dni sedem otrok na ledu. Iznenadila jih je plima, vsled katere se je zlomil led. Vseh sedem otrok so odnesli valovi na veliki ledeni plošči na odprto morje. Nesrečo je opazil neki parnik. Mornarji so otroke rešili.

— **Samopoškodba dveh pijancev.** V neko mesarjvo v Casablanci sta vstopila te dni dva vojaka tujske legije, pijana ko čepa. Zahtevala sta par gorkih klobasic. Ker mesar klobasic ni imel, je pograbil eden od legionarjev ostro sekuro, si odsekaj vsah pet prstov leve roke ter pozval mesarja, da naj jim skuha, češ, ker klobasic ni, se bo zadovoljil s svojimi prsti. Njegov tovariš je hotel slediti njegovemu zgledu. Bil je pa neroden ter si je roko samo težko poškodoval. Mesar je poklical policijo, ki je pijanca le s težavo obvladala in odpravila v bolnico.

Ljubljana.

— **Proslava rojstnega dne Nj. Vel. kraljice Marije.** Rojstni dan Nj. Vel. kraljice Marije, ki je po brzojavni odredbi predsednika ministrskega sveta, ministra za notranje posle državni praznik in se ima proslavljati kakor rojstni dan Nj. Vel. kralja, se praznuje dne 9. januarja t. l. s slovesno službo božjo, kateri prisostvujejo državna oblastva in uradi z vsem osebjem. V ta namen se vrši tukajšnji stolnici Sv. Nikolaja ob 10. uri dopoldne slovesna pontifikalna maša, po kateri se bodo opravile svečane molitve za kraljico. V pravoslavni kapeli se vrši tega dne svečana služba božja ob 9. uri dopoldne, v evangelijski cerkvi pa ob 10. uri. Vsi dr-

žavni uradi in javna oblastva naj razobesijo na svojih poslopih državne zastave. V šolah se ne vrši pouk in v državnih uradih počiva delo. Med slovesno službo božjo v stolnici naj bodo trgovine in obrati zaprti. — Čestitanje pri velikem županu odpade.

— **Dve aktualni predavanji priredi »Društvo za raziskavanje jam«** in sicer bosta predavala univ. prof. dr. Hadži »O prehrani jamske favne« ter g. Michler »O lanski ekskurziji v Gradišnicu«. Obenem se bo vršil tudi občni zbor imenovanega društva. Čas in kraj se bo dolžil pozneje, kar bo pravčasno objavljeno.

— **Trgovski ples.** Senzacija vsake plesne sezije je bila in ostane prireditev tradicionalnega Trgovskega plesa. Vrši se ta ples tudi to sezijo in sicer v soboto 14. januarja 1928 v veliki dvorani hotela »Union«, in obeta biti v resnici ena najsijajnejših plesnih prireditev letošnje sezije. Ker je vstop dovoljen le proti vabilu in so ista že razposilana, se naprošajo vsi oni, kateri bi bili pri obilnem razpečevanju vabil pomotoma prezrti, kakor tudi oni prijatelji društva, ki bi se želeli te priznane najlepše priredite vsake plesne sezije udeležiti, da to nemudoma prijavijo pisarni Slovenskega trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani, Gradišče 17.-I, telefon št. 2652.

— **Shakespeare »Mnogo hrupa za nič«.** To zelo učinkovito komedijo nesmrtnega dramatika Shakespeara je uvrstila ljubljanska drama ponovno vsvoj repertoar in prva letošnja repriza se igra v soboto dne 7. t. m. v režiji profesorja g. Osipa Šesta in v isti zasedbi kot v mimoli sezoni. Predstava se vrši za abonente reda A.

— **Ljudska operna predstava.** V soboto dne 7. t. m. se poje v ljubljanski operi Offenbachova romantična opera »Hoffmannove pripovedke« in sicer kot ljudska predstava z izredno znižanimi cenami, ki so skoro za polovico manjše od običajnih opernih cen. Pri tej predstavi poje vlogo Giulietta ga Politeva, vlogo Olimpije gna Popovičeva, vlogo Antonije pa gna Majdičeva. Ostala zasedba ej sledeča: Hoffmann g. Banovec, Lindorf, Copelius, Dappertuto, Mirakel g. Križaj, Spalanzani — g. Mohorič, Crespel — g. Janko. Nikolaj — ga Medvedova, Herman — g. Perko, Natanael — g. Mohorič, glas matere — gna Spanova, manjše vloge Anderja, Cozenilia, Piticcinachia in Frana poje g. Rus Josip, Lultra — g. Rus Fran. Opero dirigira kapelnik g. Balatka. Začetek točno ob osmih zvečer.

— **Skiopitno predavanje o »Francoski revoluciji«** se vrši v ponedeljek, dne 9. januarja t. l. v dvorani Okrožnega urada za zavarovanje delavcev na Miklošičevi cesti št. 20. Predava g. Kitek.

— **Občni zbor Aero-kluba »Naša Krila«** v Ljubljani. Člane (ice) in prijatelje Aero-kluba opozarjamo na občni zbor, ki se vrši dne 31. januarja ob 6. uri zvečer v restavracijskih prostorih g. Frana Krapeža v Kazini. — Dnevni red: Poročilo predsedstva. Poročilo tajnika. Poročilo blagajnika. Poročilo revizorjev. Volitve novega odbora. Slučajnosti. — Radi velevažnosti našega pokreta udeležba dolžnost. — Oblasni odbor Aero-kluba »Naša Krila« v Ljubljani.

— **Požar.** Predvčeršnjim okoli polnoči je izbruhnil v skladišču konfekcijskega blaga Josipa Juvančiča v Šelburgovi ulici ogenj. Poklicani gasilci so ogenj takoj ugasili. Ogenj je povzročil kratki stik. Škoda je neznatna.

Maribor.

— **Ljudska univerza v Mariboru.** Radi rojstnega dneva kraljice dne 9. t. m. odpade predavanje. Prihodnje zanimivosti: Goethejev Faust in Gandhi, veliki indijski narodni junak. — V Studencih (deška šola). Januar bo posvečen spoznavanju naše zgodovine. Otvori se ta ciklus s predavanjem znanega zgodovinarja g. prof. dr. Majcena o zgodovini Maribora in okolice v terek, dne 10. januarja ob pol 8. uri zvečer.

Celje.

— **Poslovanje mestne knjižnice.** V mesecu decembru je izposodila mestna knjižnica 1684 knjig, vpisalo se je 86 novih članov. Knjižnica posluje trikrat na teden in sicer ob nedeljah od 10. do 12. ure, ob četrkih in sobotah od 18. do 20. ure. Knjige se izposojujejo na 14 dni. Vpisnina znaša 5 Din, za dijake, učence in vajence 3 Din.

— **Ljudsko vseučilišče.** V ponedeljek 9. t. m. bo predaval dr. E. Mejak: »O enakopravnosti med moškimi in ženskimi spolom«. — **Esperantski tečaj** se nadaljuje v ponedeljek 9. januarja v rudarski šoli. Ker je to drugi tečaj se sprejemajo še novi udeleženci. Dosedaj je esperantski tečaj posečalo približno 180 ljudi.

— **Zanimivo.** Po informacijah »Nove Dobe« je med 297 dečki, ki posečajo šolo le 25 nemških dečkov, na dekliški šoli pa med 272 deklicami 8 Nemk.

— **Mestno gledališče.** Nedelja, dne 8. januarja ob 16. uri: »Peterčkove poslednje sanje«. Ljudska predstava. Cene vsem prostoram za 25 odstotkov znižane.

FOND ZA SLOVENSKO AKADEMIJO ZNANOSTI IN UMETNOSTI IN ZA NARODNO GALERIJO.

Poziv slovenski javnosti, naj prispeva v Fond za Akademijo in Galerijo, ki bo podlaga za ustanovitev naših najvišjih prosvetnih zavodov, je našel popolno razumevanje. Objavljamo prvi seznam prispevkov v vednost slovenski javnosti in bomo poslej redno priobčevali imena darovateljev v časovnem redu

A. Ustanovitelji Akademije in Galerije (dar najmanj 100.000 Din). Mestna občina ljubljanska je z dopisom št. 10667/27 z dne 4. maja 1927 votirala 300.000 Din. — Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je izplačala 15. aprila 1927 znesek 100.000 dinarjev.

B. Zidarji Akademije in Galerije (dar najmanj 10.000 Din). Mestna občina celjska je z dopisom št. 4126/26 z dne 16. septembra 1927 obvestila upravo Fonda, da je poslala v proračun 50.000 Din za Fond. — Trboveljska premogokopna družba v Ljubljani je izplačala dne 20. decembra 1927 znesek 50.000 dinarjev.

C. Darovali, oziroma votirali so: po 5000 dinarjev: Mestna občina Ptuj; po 3000 Din: Neimenovani; po 2000 Din: Mestna občina Kamnik, Mestna občina Kranj; po 1500 Din: Mestna občina Brežice; po 1400 Din: Univ. profesor dr. Matija Murko v Pragi; po 1000 dinarjev: Msgr. Viktor Steska, prof. Simon Dolar, univ. prof. dr. Izidor Cankar, tržka občina Konjice, občina Mežica, občina Dobrunje; po 800 Din: dr. France Stelč, dr. Josip Regali; po 350 Din: tržka občina Sv. Trojice v Slov. Goricah; po 250 Din: občina Zagorje ob Savi; po 200 Din: občina Moste pri Ljubljani; po 120 Din: Alojz Smrekar, Ljubljana; po 100 Din: Orlovski krožek na Verdu, Orliški krožek na Verdu, občina Rakke, občina Kokarje, občina Dravograd, občina Ljubno; po 50 Din: Vesela družba pri »Bergantuc«, občina Rajhenburg, občina Gradišče ob Dravi; po 20 Din: občina Spodnje Sečevo (p. Rog. Slatina).

Narodna Galerija, kot upravitelj Fonda, izreka vsem darovateljem iskreno zahvalo za razumevanje in podpiranje naše največje kulturne naloge ter prosi ostale slovenske občine, zavode in posameznike, naj sledijo zgledu prvih darovateljev. Fond ima svoj lastni čekovni račun v Ljubljani št. 10.535.

Josip Križaj
dane zvečer
v ljubljanski operi

HOFFMANNOVE PRIPovedKE

1 redno znižane cene
Začetek ob pol 20.

PREISKAVA ZOPER VLomILCA V »FIGABIRTOVO« GOSTILNO

je ugotovila, da sta vlomilca France Marolt in Peter Strniša dva zelo nevarna tatova, ki sta kradla v zadnjem času posebno kolesa. Tako sta ukradla med drugim istega dne Marolt iz veže Okrožnega urada za zavarovanje delavcev kolo zidarju Janezu Podgorniku iz Vodice, Strniša pa izpred Lasanova gostilne na Dunajski cesti kolo monterja Ganterja. Po tatvini sta poletela lopova v Trzič, kjer sta ukradeni kolesi prodala po 200 in 300 Din, nakar sta se v Trziču in okolici par dni prav dobro zabavala. Ko jima je zmanjkalo cvenka, sta se vrnila v Ljubljano, kjer je ukradel Strniša na dvorišču gostilne »Pri Jeriču« v Prešernovi ulici kolo nastavljenca tvrdke »Elite« Franceta Lenčeka, Marolt pa neko kolo v veži restavracije »Zvezda«, nakar sta se odpeljala na Jesenice, kjer sta prodala obe kolesi za 560 Din. Razven tega je ukradel Marolt še dve drugi kolesi: Eno v veži Okrožnega urada za zavarovanje delavcev, drugo pa iz veže Poštne hranilnice. Te dve kolesi sta prodala lopova v Radovljici.

V Zirovnici sta ukradla za celo par konj z vozom vred. Vse skupaj sta prodala v Novem mestu za 2000 Din, dasi je bilo vredno okoli 10.000 Din. Na Gorenjskem sta ukradla tudi vola.

V Kranju je izvršil Marolt roparski napad na avstrijsko državljanko Albertino Wandikter. Napadel jo je v temi v bližini kolodvora, ko se je pripeljala iz Avstrije. Iztrgal ji je iz rok ročno torbico, v kateri je imela 1760 Din in 100 šillingov gotovine. Ta zločin Marolt taji.

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Račun poštno hranilnice št. 14.257.

reg. zadr. z neom. zav.

Brzojavke: »KMETSKI DOM«. Telef. št. 2847.

V LJUBLJANI -- Tavčarjeva (Sodna) ulica št. 1, pritličje.

DAJE:

Posejila na vknjižo, proti poročilu ter zastonj premiznin in vrednostnih papirjev ter dovoljuje kredit v zakečem računu pod najugodnejšimi pogoji.

OBREŠTUJE VLOGE:

na knjižice čistih 6% brez odpovedi.
Velje stalne vloge in vloge v tek. računu po dogovoru.

PRESKRBUJE:

Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje ter žetke in nakaznice (nakazila) na druga mesta.

URADNE URE:

Vsak delavnik od 8. do 12., in od 3. do 4.,

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.

Prosveta.

»DIVJA RACA.«

Slovenska drama je v sredo, 4. januarja, uprizorila Ibsenovo petdejsko dramo »Divja raca«, v režiji gospoda Skrbniška. Snov drame je zajeta iz družinskega življenja konca preteklega stoletja, iz časa, ki jasno kaže nejasnost propadajoče dobe, na ljudeh in pisateljevem gledanju.

Dva kompaniona, Ekdal in Werle, živita na kraju svojih bojev; Ekdal je po Werlejevi zaslugi propadel in užival grenki kruh maskirane milošine ter sanja o rehabilitaciji svojega častniškega čina, katerega je radi obsojbe izgubil. Werle je bogat, vdovec, ki se pripravja na poroko s svojo gospodinjjo in ima sina Gregersa, sošolca Ekdalovega sina Hjalmarja. Gregers motri očetovo preteklost sovražno, se z očetom razide in posveti svoj slepi reformatorski nagon Hjalmarju, ki je postal fotograf in živi v srečnem zakonu z nekdanjo Werlejevo gospodinjjo Gino, materjo že 14 letne Hede. Gregers mu razodene, da je imel stari Werle razmerje z njegovo ženo in da odtod izvira njegova pomoč pri Ginini ženitvi. Hjalmar sumi še več in dobi neodločen Ginin odgovor o svojem očetovstvu. Odiše iz hiše, a se vrne, ker je bil postal tekem zakona sanjarski delomržen in s tem navezan na ženino delo. Zasovraži hčer Hedo, katero pregovori Gregers, naj žrtvuje svoje najljubše bitje, divjo raco, da pridobi očetovo ljubezen. Deklica pa ustrelj sebe in nad nedolžno žrtvijo se objameta mož in žena.

Delo je nastalo na podlagi skrajno mrzlega, skoro medicinskega presojanja ljudi in njihove usode. Hjalmar posumi, da je stari Werle oče njegovega otroka, ker je stari skoraj slep in hči tudi izgublja vid. Gregers, ki je tudi Werlejev sin, pa nikakor ne kaže znakov fizične slepote, pač pa je neumljivo vsiljiv in činično brezobziren v razdiranju zakonske sreče, kar imenuje sam »postavljanje življenja na nove temelje«. Ko vidi nesrečo, katero je povzročil, je vse njegovo napravilo: hotel sem le najboljši! Njemu nasproti stoji zdravnik Relling, ki trdi, da je treba ljudem vzdržati njihovo življensko laž, ker sicer poginejo. Delo je prepleteno z mnogimi sentencami in simboliziranjem, ki danes zveni zelo ceneno; vse besedno globokoumje dialoga je gol tribut časa, v katerem je Ibsen ustvarjal dramo. Čujemo glas profesorja, a življenje, katero dramatično snuje, ustvarja za naše oči drugačno resnico, tako, da čutimo v postavah le marionete pisateljevega programa.

Posamezne osebe so risane nejasno in pušajo uprizorivni razne možnosti. Gospod Skrbnišek je delo režiral naturalistično in v polnem obsegu. Črtanje bi bilo dolgovestnost morda omililo, odpraviti pa je najbrže ni mogoče. Igralci so se precej potrudili s figurami. Gospod Rogoz (Hjalmar) je svojo nejasno postavbo podal nekako lahko, neodločno. Mogoče bi jo bilo ustvariti drugače, a celotna postava bi tudi v drugem slučaju ne rezultirala. Gregersa je igral gospod Jerman nestopnjevano in z nastopi, ki so spominjali na začetništvo. V splošnem dober je bil stari Ekdal gospoda Kralja, le karikiranje v gestah je bilo neumestno. Ostali igralci so bili dobri, med damami je posebno gospodična Vida (Heda) igrala zadovoljivo.

Znanje vlog je bilo nezadostno in čule so se nezasišane napake v izgovorjavi. Gledališče je bilo skoraj prazno in brez navdušenja za delo, ki je za naš čas korenito zastaralo in neživo.

MEDNARODNI INSTITUT ZA UMSTVENO SODELOVANJE.

V pokretu mednarodne reorganizacije, ki je nastal po svetovni vojni in kojega najvišji izraz je Liga narodov, ni bilo mogoče pustiti ob strani problemov umstvene vrste.

Potem ko so v Ženevi v okviru mednarodnega sodelovanja z uspehom zopet uredili tranzit, higijeno, tovarniško in drugo delavsko delo in razne druge stvari, so spoznali, da bi morale tudi znanost, slovstvo, pouk in umetnost tvoriti predmet skupne dobre volje.

Na tem polju so že pred vojno obstojale številne institucije, posvečene raznim oblikam umstvenega sodelovanja: Bernski urad za slovstveno lastnino, Mednarodni svet za naravoslovna raziskovanja, Mednarodna unija akademij za sodelovanje v zgodovinskih, jezikoslovnih in socialnih vedah, Mednarodna umetniška in slovstvena zveza, Institut za mednarodno pravo, Akademija za mednarodno pravo v S'Gravenhagerju, Mednarodni bibliografski institut v Bruselisu in mnogo drugih institutov, uradov, družb in zvez mednarodnega značaja je skušalo v okviru svojih kompetenc privedi umstvene delavce vseh dežel do sporazuma in medsebojne pomoči.

V bistvu pa večina teh podvzletij pravzaprav ni bila popolnoma mednarodna. Mnoga so bila zasebnega ali oficijoznega značaja. Mnoge je vojska oslabilila. Vsa pa so si bila stavila posebne naloge: nobeno ni delovalo na to, da bi združilo stremiljenja vseh ostalih; skoraj nobeno ni bilo v stanju predložiti drža-

vam mednarodne dogovore in doseči, da bi jih brez zelo dolge zamude sprejeli; nobeno ni bilo poklicano k delu za velike umstvene koristi človeštva, za splošne smernice umstvenega napredka in skupno mednarodno sodelovanje.

Takoj po končani vojni se je z mnogih strani začel klic, naj bi Liga narodov prevzela to vlogo.

In res, 28. septembra 1920 je skupščina Lige narodov izglasovala resolucijo, ki je dala svetu Lige nalogo, »naj podpira v čim izdatnejši meri stremiljenja, ki skušajo udeležiti organizacijo umstvenega dela«. Nato se je glavni tajnik Lige začel baviti z ustvaritvijo tega novega organizma. Dne 2. septembra 1921 je svet Lige sprejel in skupščina potrdila predlog g. Léona Bourgoisa, »naj se določi komisija za študij mednarodnih vprašanj umstvenega sodelovanja in vzgoje«.

Leta 1922 je ligina skupščina ustanovila mednarodno komisijo za umstveno sodelovanje na podlagi izveščaja g. Gilberta Muraya, profesorja vseučilišča v Oxfordu, in delegata Južne Afrike. »Sestavljena iz mož, ki so bili priznani prvaki na polju vzgoje in znanosti«, naj bi proučevala na splošen način, kako bi se dali že obstoječi mednarodni umstveni odnosi poenostaviti, prečistiti in razširiti.

Ta komisija, sestavljena iz dvanajstih, pozneje iz petnajstih članov, je začela z delom leta 1922 pod predsedstvom g. Bergsona, profesorja filozofije na Sorboni. Liga narodov ji je dala na razpolago letno okroglo sto tisoč zlatih frankov. Kot stalne pomočnike izven svojih sej je imela samo dva ali tri tajnike in izvedence ter je naglo spoznala, da lahko začrta program, a ga ni v stanju izvesti, da lahko stavlja predloge, a ne more izvršiti njih udeležitev. Enako kot si je higijenska komisija Lige morala kmalu pridružiti mednarodno higijensko organizacijo, za upostavitve katere je dala potrebno podporo Rockefellerjeva institucija, enako je rabila komisija za umstveno sodelovanje neke vrste stalni urad, ki bi imel dovolj sodrudičkov in denarja, da bi podvzel globlje študije in zasledoval zapletena pogajanja.

To pot se pa ni ameriška ponudila, da financira zaželjeno podjetje, temveč Francija, in sicer s pismom, ki ga je poslal prosvetni minister, g. François Albert, julija 1924. Francoska vlada za svojo ponudbo in stavila drugega pogoja kot tega, da bi moral biti sedež instituta v Parizu, Liga narodov pa naj bi potom komisije za umstveno sodelovanje upravljal novi institut po svoji volji.

Ta predlog je bil sprejet in svet in skupščina Lige narodov sta septembra 1924 sklenila ustanovitev mednarodnega instituta za umstveno sodelovanje. Skupščina je bila razumela, da se ima ustanoviti veliki »clearing-house« mednarodnih umstvenih odnošajev.

Institut je bil ovorjen januarja 1926 v lepih lokalih kjer se še kedaj nahaja: v traktu Montpensieru takozvane Kraljeve palače (Palais-Royal), ki jo je francoska vlada stavila na razpolago Ligi narodov.

Ustanovitev mednarodnega instituta za umstveno sodelovanje je pospešilo sklepanje mednarodnih stikov na umstvenem polju okoli Lige narodov. Do danes so se že v 35 državah ustanovile narodne komisije za umstveno sodelovanje, od katerih vsaka zbira najboljše elemente intelektualnega življenja. Tudi v naši kraljevini ima tako narodno komisijo in nje podružnico v Ljubljani. Vse te narodne komisije so v tesni zvezi z mednarodno komisijo za umstveno sodelovanje v Ženevi in z Mednarodnim institutom v Parizu. Pri njem je 33 vlad postavilo svoje oficijelne zastopnike, ki so v splošnem diplomati in kojih naloga je, tvoriti vez med upravnimi oblastmi držav, ki jih je poslala, in Mednarodnim institutom.

Na žalost iščemo v seznamu zastopnikov tujih držav pri institutu imena naše kraljevine. Cuba, Haiti, Nicaragua, Urugvaj, Venezuela — da navedem najmanjše in najbolj oddaljene — so spoznale velikansko važnost tega instituta in imajo pri njem zastopnika, samo vlada kraljevine SHS institut ignorira kar gotovo dela po vsem civiliziranem svetu zelo čuden vtis.

(Deloma po institutovi brošuri — sestavil P. V. B.)

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI.

Drama.

Začetek ob 20. uri zvečer.

Sobota, 7. januarja: »Mnogo hrupa za nič.« Red A.

Nedelja, 8. januarja ob 15. uri popoldne: »Peterčkove poslednje sanje.« Ljudska predstava pri znižanih cenah.

Pondeljek, 9. januarja: »Divja račka.« Red D.

Torek, 10. januarja: »Igra v gradu.« Gostovanje St. Jakobskega gledališkega odra. Izven.

Sreda, 11. januarja: Zaprto.

Četrtek, 12. januarja: »Idealni soprog.« — Red B.

Opera.

Začetek ob pol 20. uri zvečer:

Sobota, 7. januarja: »Hoffmannove pripovedke.« Ljudska predstava pri izredno znižanih cenah.

Nedelja, 8. januarja ob 15. uri popoldne: »Rigoleto.« Ljudska predstava pri znižanih cenah.

Nedelja, 8. januarja ob pol 20. uri zvečer: »Bajadera«, opereta. Ljudska predstava pri znižanih cenah.

Pondeljek, 9. januarja: Zaprto.

Torek, 10. januarja: »Miloševa ženitev.« — Red B.

Sreda, 11. januarja: »Zaljubljen v tri oranže.« — Red C.

Četrtek, 12. januarja: Zaprto.

Sport.

Svetovni prvak in njegov klobuk. Ko se je Charles Paddock, svetovni rekorder v teku na 100 m, nedavno sprehajal z neko damo, je naenkrat odnesel veter njegovi spremeljalki klobuk, ne da bi se Charly količkaj pobrigal za to, da bi ga zopet ujel. Na začudeno vprašanje dame je stoično odgovoril: »Na 100 m dam klobuku 35 m naprej, tedaj se mi ni treba prenatlagiti.« Če se stvar tudi ni ravno tako zgodila, je vendar dobro izmišljena.

Primadona zagrebške opere ga Zdenka Zikova gostuje danes v četrtek, dne 5. t. m. v Ljubljani. Poje vlogo Amelije v Verdijevi operi »Ples v maskah«. V ostalih vlogah sodelujejo: ga Thierryjeva, ga Ribičeva ter gg. Holodkov, Kovač, Rumpel, Janko, Mohorič in Sekula. Predstava se poje za red C. **Giuliti je resno obolel.** Po zadnjih vesteh pa ni kljub njegovi visoki starosti v nevarnosti njegovo življenje.

PROCES, KI TRAJA ŽE TISOČ LET.

Civilno sodišče v Neaplju se bavi s čudnim procesom, ki je očitno najdaljši v svetovni kroniki pravi. Mnogokrat se je že dogodilo v mednarodni sodni praksi, da so procesi, posebno za posestva, trajali po cela desetletja. Tako je bil nedavno v Londonu končan proces v zadevi neke učiteljice, ki se je pričel že leta 1790. In je torej trajal polnih 137 let. Ali ta proces mora zgubiti na svoji zanimivosti pred procesom v Neaplju, ki traja že 1000 let.

Objekt tega procesa ni baš vsakdajen. Gre za posest nekega hriba, ki se razprostira nedaleč od Salerna, in katerega šume so vredne nekoliko milijonov lir. Proces datira že iz leta 1002. Pred letom 1000 je bil hrib last dvojice bogatih trgovcev iz Salerna. Oba trgovca sta trgovala z lesom in šume iz njihovih hribov so predstavljal največji del njunja imetja.

V tem času pa so hodili po Italiji menihi in so nevednemu ljudstvu — sicer pa so bili tudi sami dosti nevedni — pripovedovali in naznanjali konec sveta. Seveda so bili

med njimi tudi prefrigani tički, ki so v svojih propovedih, ki so jih imeli deloma v cerkvah, deloma pa tudi pod milim nebom, namenoma slikali bližnjo propast grešnega sveta v kar najstrašnejših barvah. Eni so pripovedovali, da bo drugi vesoljni potop uničil vse evropsko kopno zemljo in uničil na njej vse, kar leze ino gre. Drugi so zopet prorokovali izbruhe novih vulkanov in uspelo jim je, da so v živih slikah prikazali poslušnemu ljudstvu nesrečo teh izbruhov, kjer bodo ljudje in živali poginili v enem samem strašnem ognjenem žrelu. Tisoče in tisoče ljudi je verjelo pripovedkam in prerokbam teh menihov in vsi so se strinjali v tem, da je brez vsake koristi, ako še delajo in ako se še brigajo za svojo nesigurno bodočnost na tem svetu. Nihče ni več zbiral denarja in nihče ni več hotel rešiti svoj imetek. Propovedniki pa so pravili ljudem, da je treba imetek podariti cerkvi.

Leto 999 je bilo strahotno leto. Strah je prevzel vso maso, ki je pričakovala konec sveta. Ta strah je bil tedaj pravcata epidemija. Število prerokov, ki so napovedovali, da bo leto 1000 konec sveta, je čim dalje bolj narasčalo...

Tudi dva lesna trgovca, posestnika omejenega hriba sta podlegla sugestiji mas in to tem hitreje, ker se je na nebu pokazal komet, ki se je mogel tudi s prostim očesom videti. Ta nebesni pojav je bil seveda za menihne voda na mlin: Trdili so, da je komet glasnik — konca sveta in vsesplošne pogube. Naravno je, da se je polastil ljudi še večji strah.

Pod temi okolnostmi, v pričakovanju konca sveta, sta se odločila trgovca, da darujeta tudi hribovje — samostanu. Neki frater je sestavil pogodbo, po kateri naj pride z 31. decembrom 999. leta — hrib s šumami in sploh vsem inventarjem v last samostana Santo Trifino. Samostan je ta dar sprejel, kar dokazujejo knjige in s tem je bil tudi akt darovanja — pravomočen.

No, 31. december 999. leta in tudi 1. januar leta 1000 je minil popolnoma mirno. Prorokovani konec sveta, prorokovani vesoljni potop, izbruhi novih vulkanov — o tem ni bilo ne duha ne sluha. Tudi velika repatica, ki je povzročila med ljudmi tak strah je neke lepe noči — izginita v vsemirju...

Le hrib je ostal v posesti — samostana, ki ga je kljub neštetim reklamacijam obeh trgovcev, še nadalje obdržal.

Dvajset let pozneje sta zahtevala lesna trgovca od cerkvenega sodišča — hrib nazaj, ali njuna prošnja, se razume samo ob sebi, je bila odbita. Odvetniki obeh trgovcev so poskušali nato svojo srečo tudi pri posvetnem sodišču, ali sodišče je definitivno sodbo vedno odlagalo. Tako so minila stoletja, ne da bi bil proces končan.

Medtem pa so poznejši potomci obeh trgovcev darovali hrib občini Letter in sedaj vodi ta občina proces proti samostanu že celih 150 let.

Te dni se je vršila zopet obravnava. Naravno je, da se je javnost zanjo zelo interesirala. Toda proces tudi topot ni bil končan!



NAŠEMU ŽENSTVU — NAŠEMU NARODU!

Prihajamo k Vam! Prihajamo k celokupnemu ženstvu našemu! Ne prihajamo praznih rok — za bodočnost, za prihodnje polletje Vam prinašamo lastno narodno oblačilo »Dečev«.

Iz častitljive naše narodne noše, iz vzorov naših mater je posneta. Pripravljena je, da jo podarimo Vam materam našega rodu, Vam učiteljicam, vzgojiteljicam naše mladine, Vam meščankam kot deželankam.

Prinašamo jo Vam hčeram našega orarja, podjetnika, intelektualca. Pridite in

vzemite si jo, da za vedno postane Vaša, to je splošna narodna last. Narodu v zavednost »Jugoslovenski Matici« in »Dečjemu domu« pa v možnost čim večjega razmaha.

»Dečva« bo po vsem naše oblačilo! — po izvoru, kroju in vzorcu. To narodno žensko poletno oblačilo je lepo, praktično in do skrajne možnosti ceneno.

Brezizjemno vsaka žena in dekle naj se v prihodnjih mesecih, ko bomo posvili, prijavi in pridobi za prijavo tudi krog svojih znank, ker odziva sleherne slovenske žene pričakujeta

Jugoslovenska Matica in akcija »Dečev«.

Zahvala.

Vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so spremili mojo nepozabno ženo, gospo

Marijo Grasselli-jevo

na njeni zadnji poti, vsem darovalcem krasnega cvetja ter onim, ki so izrazili na kakršnikoli način meni ali moji rodbini sožalje na prebriski izgubi, izrekam svojo iskreno zahvalo.

Ljubljana, 6. januarja 1928.

Peter Grasselli.

Rivalinja.

Na vrtni veselici poslanika je srečal mladi Armand lepo markezo prvič. Raz teraso parka se je odpiral gledalcu pogled na večno mesto, ki se je kopalo v marčnem solncu.

Tedaj je bil Armand nemiren in potr. Temu pa ni bila kriva nagla karijera mladega kiparja: Mladega umetnika so mučili liki, ki jih je nameraval šele ustvariti. Predvsem kip Venere. Zamislil si je Venero kot preprosto ženo, čisto in sramežljivo, ki se je porodila pravkar iz morja. V njenih očeh naj bi se zrcalila prva luč, njene ustne pa naj bi se odpirale kljub temu za prvi poljub. Lik je živel v njegovi domišljiji, ustvariti ga pa brez živga sičaja ni mogel.

Preizkusil je vse modele velemesta, vsako deklico pa je odslovil že po drugem poizkusu. Vse so bile nepopolne, polne napak in niso ustrezale njegovi predstavi o boginji. Bil je mlad in nepokvarjen, ker mu je bila umetnost več kot užitek. Blok glinje mu je nadomeščal življenje, delo zabavo. Njegova strast je bila zgolj ustvarjanje. Zato je naravno, da je imel o ženski idealno, sveto mnenje. Venera, ki jo je hotel ustvariti, naj bi ne bila zgolj genij užitka, temveč ideal ženske, prva mati, madona, prožeta od čuvstva in čistosti. Njegovi modeli pa niso bili nič drugega kot oblika, lepi udi brez nebeške duše. In tako je iskal prototip ženske, pralike lepe, čiste matere.

Z Blandino se je srečal v mraku cipresne aleje, ki je vodila k vili. Njeni svetli lasje so se bleščali v večernem svitu liki zlato. Koža

je bila kot iz alabastra. Oči, velike, sive, osenčene s temnimi obrvmi so mu vzbujale dojem duše otroka.

Dva tujca sta se srečala. Prvi pogled ju je združil. Sreča ju je objela.

Tisto noč je sedel na klopi na Monte Picinu. Ni vedel: ali ga je model očaral, ali ljubil študijski objekt, ali dušo. V resnici se je zaljubil v oboje.

Naslednji dan sta se srečala na korzu. Blandina se je dala zapeljati v stranski drevored. Armand je stal še vedno sklonjen, kot v turo. Zajecjal je brezpomembno besedo. Toda obema je zadostovalo. Blandina je potegnila vrvico na roki kočijaža ter se je odpejala dalje. V glavnem drevoredu se je ozrla. Armand je stal še vedno sklonjen, kot v trenutku, ko ji je poljubil roko. Blandina je zaplakala.

Armand jo je pričakoval. Uničil je bil, kar je bil doslej ustvaril. Z njo je hotel začeti. Ona naj bi bila njegov življenski umotvor. Blandina je stopala preko razbitih ženskih kipov. Zavedala se je svoje trumf. Zdelo se ji je, da je bila povišana nad nesmrtnike: postala je Venera, Madona, Eva, Helena.

Armand jo je narisal. Narisal je številne študije, v vseh velikostih, v vseh mogočih pozicijah. Kipar je ustvaril iz glinje tako krasne umotvore, da se je sam čudil, ona pa je stala, sedela, ležala liki grška boginja.

Velika ljubezen se čuva sama in ostane svetu prikrita. Zaljubljenca se je zdelo ko da sta sama na svetu, na oddaljenem otoku. Nikdo ni znal za njiju srečo, ki se je zdela večna, kot mesto, v katerem je vznikla.

Medtem so dozorele Armandove študije tako daleč, da se je jel pripravljati, da izklesane končni kip. Model je bil gotov; Venera v življenski velikosti, ob nogi val morja, ki jo je rodilo, v obrazu divljenja nad krasnim svetom. Usta so se odpirala luči kot nepojmovani in kljub temu občuteni nežnosti. Eno roko je stiskala še na prsi, pri tem pa je dvigala drugo oklevajoč, da bi objela svet kot ljubljeno bitje. Bila je kot vzbujajoča se ljubezen, porajanje čuvstva, sramežljivosti, lepote, ki jame razumevati.

Armand je hotel kip izklesati sam iz kamna. Z neizrečno težavo je kupil torzo antičnega kipa in pričel je klesati.

Prišel se je zanj zadnji in največji užitek: ustvarjal je. Odslej ljubice ni potreboval več. Imel je model od glinje. Po modelu je delal. Kadarkoli je prišla k njemu Blandina, ga je našla zavitega v oblak prahu mramorja. Pogledi, ki so veljali popreje njej, so padali sedaj na mramor. Nežnost, s katero je obsopal preje njo, je imel sedaj samo še za mrzli, neobčutni materijal.

Sedela je v kotu ter opazovala. Armand je dejal nežno: Oj, prosim te, draga, pusti me samega. Ne morem delati, če me kdo opazuje. Vstala je. Ko je bila že pri vratih, se je okrenila ter šepnila brezmiselno, nonšalantno: »Na svidenje jutri, ne-li« in odšla je.

Toda prišla je zopet in zopet. Z grozo je opazovala, da Armand ni bil več njen ljubimec, temveč samo še ustvarjajoč umetnik. Ljubil je samo še kamen, brezčutni mramor, iz katerega je klesal svoj umotvor.

Čimbolj je kip napredoval, tembolj ga je njegov ustvaritelj ljubil. Z vsakim udarcem

dleta se je oddaljeval od žive Blandine bolj in bolj, z vsakim udarcem dleta se je približeval kameniti Blandini bolj in bolj. Armand je zapuščal realnost ter je živel samo še za svojo boginjo.

Blandina se pa v svojo usodo ni mogla udati. Ni mogla uvideti, kako more biti kameniti lik bolj dragocen kot njeno čuvstvo. Bila je v dno duše užaljena. Ona je bila vzrok umotvora in sedaj naj postane njegova žrtev?

Kip je tako daleč napredoval, da ga je Armand lahko pokazal svojim intimnim prijateljem. Bil je redek umotvor. Ze so jeli peti listi njegovo slavo. Tedaj je prišla Blandina ura. Se je imela ključ ateljeja. V zaprtem vozu je pričakovala Armanda, ko je šel od doma. Korakal je naglo, elastično. V Blandini duši se je vzbudilo sovraštvo. Armanda je neizrečno ljubila, njegovo delo pa je neizrečno zasovražila. Boginja je bila njena rivalinja.

Izstopila je, poslala voz domov ter vstopila neopazena v atelje...

Armand se je vrnil pozno zvečer. Ko je vstopil v svoj atelje, je ležal kip na tleh razbit...

Blandina ga je pričakovala, pol blazna od dvoma. Se bo-li vrnil ter jo, sedaj, ko je rivalinja mrtva, zopet ljubil. Imela je občutek kot morilka. Mari ni dvignila kamenita ženska ono noč roko, ko da se hoče proti klavdivu braniti? Ali niso njene tope oči strašno oživele?

Čakala je... toda zaman. Zvečer je izvedela, da si je prerezal Armand žile na roki in umrl.



Najboljši šivalni stroj je samo „Gritzner“ in „Adler“ za dom, obrt in industrijo. — Najlepše opreme. — „Novost“ je damska pisalna miza pri:

Josip Petelinc Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi.

15 letna garancija. Pouk vezenja brezplačen. Najnižje cene.

Prisilna dražba tovarne.

V izvršilni zadevi Mestne hranilnice celjske, ki jo zastopa dr. Alojz Goričan, odvetnik v Celju, proti Ivanu in Josipini Rebek, posestnikoma in tovarnarjema v Celju, se vrši

dne 21. januarja 1928 dopoldne ob 9. uri v sobi št. 4 pri okrajnem sodišču v Celju prisilna dražba

enonadstropne stanovanjske hiše, kakor tudi tovarne za izdelavo ključavničarskih del, mostnih tehtnic itd. z vso pritliklino. Cenilna vrednost je Din 859.751'80, najmanjši ponudek Din 615.000'— in vadij Din 85.875'—.

Tovarna leži tik ob železnici. Pojasnila se dobe pri okrajnem sodišču v Celju soba št. 4 ali pa pri pravnem zastopniku Mestne hranilnice celjske g. dr. Alojzu Goričanu, odvetniku v Celju.

Vir za nabavo

Galanterija čipk, vezenin, raznih žnor, svilenih trakov. Volne in bombaža za pletenje, škarje, žlice, noži. — Kompletne potreščine za šivilje, krojače, čevljarje in tapetnike, le pri:

Josip Petelinc Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi
Cene nizke! Postrežba točna!

Oglašujte v „Narodnem Dnevniku“.

MALI OGLASIL

Za vsako besedo se plača 50 par. Za dobelo tiskane pa Din 1.—.

Ribiško palico

ZA SULCA in vso pripravo kupim. Ponudbe je poslati upravništvu »Narodnega Dnevnika« v Ljubljani pod šifro »RIBIŠKA PALICA«.

Išče se

stanovanje, obstoječe in kuhinje ter dveh sob v centru mesta. Plača se dobro. Ponudbe na upravo lista pod Stanovanje.

Prodaj

dve boljši 4 vrstni harmoniki, in sicer dvo- in triglasno firme Lubas. — Harmoniki imata lep in prijazen glas in sta dobro ohranjeni. Naprodaj sta pri Štefanu, 5. mestna hiša na Kobaridski cesti, Bežigrad, Ljubljana

TISKARNA MERKUR LJUBLJANA SIMON GREGORČIČEVA UL.



za naročila v tiskarsko stroko spadajočih del.

VINOCET

tovarna vinskega kisa, d. s. o. z., Ljubljana

najfinejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

Zahtevatelj ponudbo. — Telefon št. 2389.

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 10, II. nadst.

Preselitev trgovine.

Vsem našim odjemalcem vljudno nannjam, da sem se preselila na SV. PETRA CESTO ŠTEV. 38 ter prosim nadaljnje naklonjenosti.

E. GOŠTINČAR

strojno pletenje
Kette-Murnva cesta št. 16.

STAMPILJE etikete
SITAR & SVETEK
Ljubljana
Sv. Petra c. 15

Koks - čebin
Wolfova 1/II. - Telef. 2056

Zvitke (Rolle) za računske stroje, blagajne

vseh sistemov ima vedno in v vsaki količini v zalogi

LUD. BARAGA, Ljubljana
Šelenburgova ulica 6/L.

Najvarneje in najugodnejše se nalaga denar pri pupllarnem zavodu, ki obstoji že 64 let

CELJSKA MESTNA HRANILNICA

V CELJU, KREKOV TRG (v lastni palači pri kolodvoru)

Za hranilne vloge jamči poleg premoženja hranilnice

ŠE MESTO CELJE

z vsem premoženjem in vso davčno močjo.

Hranilnica daje posojila na zemljišča, po najnižji obrestni meri. Vse prošnje rešuje brezplačno.